

Melis Arı-Gürhanlı

Ei kumppanuutta ilman läsnäoloa

Suomen kulttuurikentän näkyvyyden vahvistaminen Istanbulissa

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Kulttuurituottaja YAMK

Kulttuurituotannon koulutusohjelma

Opinnäytetyö

21.3.2017

Tekijä(t) Otsikko Sivumäärä Aika	Melis Arı-Gürhanlı Ei kumppanuutta ilman läsnäoloa – Suomen kulttuurikentän näkyvyyden vahvistaminen Istanbulissa 56 sivua + 4 liitettä 21.3.2017
Tutkinto	Kulttuurituottaja (ylempi AMK)
Koulutusohjelma	Kulttuurituotanto
Suuntautumisvaihtoehto	
Ohjaaja(t)	Lehtori Pia Strandman
<p>Opinnäytetyössä ”Ei kumppanuutta ilman läsnäoloa” pohditaan minkälaiset toimet Istanbulin kulttuurikentällä vahvistaisivat Suomen näkyvyyttä ja samalla edistäisivät suomalaista kulttuurivientiä Turkkiin. Työssä keskitytään kulttuuriviennin osa-alueista taiteellisista lähtökohdista lähteviin, ei-kaupallisiin toimintoihin, mikä on yksi kolmesta Markus Leikolan ja Päivikki Lerouxin vuonna 2006 Tekesin toimeksiannosta laatiman raportin kulttuuriviennin osa-alueiden määritelmistä. Kehittämistyötä on lähestytty tapaustutkimuksena, joka mahdollistaa aineiston hankinnan monin eri tavoin ja sopii myös uuden kehittämiseen. Tapaustutkimuksen tarkoitus on tuottaa tietoa kehitystyön tueksi. Aineiston hankintamenetelminä kehittämistyössä on käytetty avointa ja strukturoitua haastattelua, kyselyjä sekä benchmarkingia.</p> <p>Työn tilaajatahona toimi Suomen Lähi-idän instituutin säätiö, joka on Lähi-idän instituutin taustataho Helsingissä. Säätiö kiinnostui kehittämistyön aiheesta, sillä pääsääntöisesti Levantin alueella toimivan instituutin työskentelyalueeseen kuuluu myös Turkki. Tieteellistä toimintaa vahvemmin tuntevana instituuttina Turkin kulttuurikenttä on kuitenkin jäänyt heille vieraampi toimialaksi.</p> <p>Työssä selvitetään, miten maiden välinen kulttuurikumppanuus on edennyt tähän päivään mennessä, minkälaisia haasteita suomalaiset toimijat ovat kohdanneet toimiessaan Turkin kulttuurikentällä, minkälaisia tarpeita he ovat havainneet kumppanuuden vahvistamiseksi olevan ja millaisia ideoita tilanteen edistämiseksi he ovat matkan varrelta löytäneet.</p> <p>Kehittämistyön tulokset osoittavat suomalaisen kulttuurikentän edustajien kokevan haasteellisiksi turkkilaisen toimintakulttuurin, toimintaympäristön, rahoituksen ja toimintakentän laajuuden. Koordinoitujen verkostojen laajentamiselle ja asiantuntijoiden vaihto-ohjelmien kehittämiselle nähtiin erityistä tarvetta. Työssä ehdotetaan taiteilijoiden residenssi-ohjelmien sekä kulttuurituottajien vaihto-ohjelmien lisäämistä Turkin ja Suomen välillä. Uutena toimintamallina opinnäytetyössä esitellään myös tapahtumasarjojen järjestämistä yhteistyössä istanbulilaisten kulttuuriorganisaatioiden kanssa. Läsnäolon vahvistamiseksi ehdotetaan Istanbulissa toimivan pysyvän tahon perustamista.</p>	
Avainsanat	Kulttuurivienti, kulttuurikumppanuus, Suomen kulttuuri-instituutit, suomalais-turkkilainen kulttuuriyhteistyö, Istanbul

Author(s) Title Number of Pages Date	Melis Arı-Gürhanlı No partnership without presence, strengthening Finnish cultural scene's presence in Istanbul 56 pages + 4 appendices 21.3.2017
Degree	Master's Degree in Culture and Arts (Cultural Management)
Degree Programme	Cultural Management
Specialisation option	
Instructor(s)	Senior Lecturer Pia Strandman
<p>This master's thesis, titled No Partnership Without Presence, looks at ways to strengthen the presence of Finnish culture in Istanbul with the aim of improving the efficiency of Finnish cultural export to Turkey. Based on the threefold categorization model of cultural export developed by Leikola & Leroux in their report for Tekes in 2006, the thesis focuses on non-commercial exports driven by arts. Having been conducted as a single case study, the research aims to reach at an in-depth and multifaceted understanding about a particularly complex issue, that is, designing a blueprint for cultural cooperation between two vastly different societies.</p> <p>This research is supported by the Foundation of the Finnish Institute in the Middle East, which has taken an interest in building a partnership not only because its region of interest encompasses Turkey but also the very field of culture is an interesting yet unfamiliar territory for them.</p> <p>Besides reviewing how actually the cultural partnership between Turkey and Finland has been developed up to this point in time, the thesis also identifies the sort of challenges Finnish actors have faced in Turkish cultural field, shortcomings they recognize on the basis of their experiences, as well as their opinions on how to improve the partnership.</p> <p>Correspondingly, the thesis identifies the following as the foremost challenges experienced by Finnish actors working in Turkish cultural field: national work culture; working environment; access to funding; and vague scope of the field. It addresses the need for expanding networks and exchange programs directed at professionals as a response to these challenges. In addition to the development of programs for artist-in-residence and cultural producer exchange, the thesis also puts forth a proposal for a themed event series in Istanbul to be organized in cooperation with local cultural partners. In conclusion, the thesis draws attention to the vital function a permanent body would fulfill in strengthening the presence of Finnish cultural scene in Istanbul.</p>	
Keywords	Cultural export, cultural partnership, Finnish cultural institutes, Finnish-Turkish cultural cooperation, Istanbul

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Kehittämistyön taustaksi	3
2.1	Yli 90 vuotta ystävyyttä	4
2.2	Kulttuurivienti	7
2.3	Suomen kulttuuri-instituutit vientiorganisaatioina	9
3	Tarve kehittämistyölle	11
3.1	Kohti tulevaisuutta	12
3.2	Sillä välin: Suomi-Turkki kulttuuralioitteet	13
4	Kehittämistyön rajausta ja tutkimuskysymykset	14
5	Kehittämistyön menetelmät	16
5.1	Lähestymistapa	16
5.2	Aineiston hankinta	16
5.3	Haasteet	19
6	Tutkimuksen tulokset	21
6.1	Benchmarking	21
6.1.1	Oppia kulttuuri-instituuteista	21
6.1.2	Istanbulin eurooppalaiset kulttuuri-instituutit	25
6.2	Haastattelujen purku	29
6.2.1	Istanbul haasteellisena toimintakenttänä	30
6.2.2	Toimijoiden toiveet ja tarpeet	34
6.3	Ideoita näkyvyyden lisäämiseksi	37
6.4	Kyselyn tulokset	40
7	Kehittämisehdotukset	43
7.1	Asiantuntijoille suunnatut vaihto-ohjelmat	44
7.2	Tapahtumasarjat	45
7.3	Kuka toteuttaa?	46
8	Pohdinta	48
	Lähteet	51

Liitteet

Liite 1. Haastattelujen runko

Liite 2. Kysely 1. Survey for foreign cultural institutes & centers functioning in Istanbul (5.8.2016)

Liite 3. Kysely 2. Follow up questionnaire on strengthening cultural relations (24.2.2017)

Liite 4. Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituuttien syyspäivät. Tallinna 4.10.2016. Ohjelma.

1 Johdanto

Elämäni on jakautunut kahteen maahan; juureni ovat sekä Turkissa että Suomessa. Olen elänyt molemmissa maissa, puhun molempia kieliä, olen seurannut molempien maiden uutisia, kehitystä ja kriisiaikoja lapsesta lähtien. Kaksi hyvin erilaista maata, kaksi hyvin erilaista kulttuuria...

Kasvaessani viidentoista miljoonan asukkaan Istanbulissa sain vaikutteita kaupungin vilkkaasta kulttuuritarjonnasta, johon kuului myös monen eurooppalaisen maan toimijoita. Muistan pohtineeni 1990-luvulla, miksei Suomea kentällä näkynyt. Miksei esimerkiksi suomalaista kulttuuri-instituuttia perustettu Istanbuliin, kun sellainen samalla vuosikymmenellä avattiin New Yorkiin (1990), Pariisiin (1991), Lontooseen (1991), Berliiniin (1994) ja Madridiin (1996). Mielestäni näiden metropolien listalle Istanbul olisi sopinut mainiosti. En tuolloin tiennyt instituuttien taustasäätiöistä juurikaan. Vuosia tämän jälkeen Ankaran suurlähetystössä pitkään toiminut kulttuurisihteeri Mervi Nousiainen lausui lauseen, joka painui mieleeni: "Suomi loistaa (Istanbulissa) poissaolollaan".

Jäin pohtimaan Nousiaisen lausetta. Istanbulin vilkkaalle kulttuurikentälle, idän ja lännen välillä sijaitsevaan kulttuurien sulatusuuniksikin kutsuttuun suurkaupunkiin, ainakin toimijoita mahtuisi. Suomalaisen kulttuurikentän läsnäolo Istanbulissa tavalla tai toisella edistäisi maiden välisiä suhteita molemmin puolin. Ainakaan vuoteen 2015 mennessä Istanbulissa ei ole ollut pysyvää tahoa, joka edustaisi Suomen kulttuurikenttää tai toimisi jolloin tavalla maiden kulttuuraloja yhdistävänä siltana. Istanbulissa toki sijaitsee Suomen kunniakonsulaatti, mutta kulttuuri ei juurikaan ole kuulunut sen toimintaan. Ankarassa sijaitsevassa Suomen suurlähetystössä työskenteli vuosia erinomaista työtä tehnyt kulttuurisihteeri, mutta dynaamisin kulttuurikenttä on kukoistanut juuri Istanbulissa, ei Ankarassa. Ne suomalaiset taiteilijat, taiteilijaryhmät ja luovan alan edustajat, jotka ovat eksyneet Istanbuliin ovat useimmiten löytäneet tiensä sinne kansainvälisten verkostojen, paikallisten festivaalien tai henkilökohtaisten kontaktiensa avulla. Ongelmaisena näissä tapauksissa näen, että yhteistyö on jäänyt kertaluonteiseksi ja kohtaamiset hyvin erillisiksi toisistaan. Kontaktien luominen ja suhteiden rakentaminen on jokaisessa tapauksessa vaatinut oman erillisen työnsä, eivätkä suhteet ole välttämättä jääneet pysyviksi. Eikö 2000-luvulla kahden maan välisen kulttuuriyhteistyön pitäisi jo toimia sujuvammin? Niin kliseiseltä kuin

kuulostaakin, eikö olisi korkea aika vahvistaa ja ajantasaistaa Suomen ja Turkin välistä kulttuurisiltaa?

Näillä ajatuksilla lähdin rakentamaan kehittämistyöni aihetta. Olin vakuuttunut myös työkokemukseni pohjalta, että kiinnostusta toisen maan kulttuuriin löytyisi molemmin puolin. Olen toiminut kulttuurituottajana vuosina 2010-2011 Turkin kulttuuri- ja matkailutoimistossa, juontajan ja kääntäjän roolissa vuonna 2012 Ylen tuottamassa Lähdin Turkkiin –matkailusarjassa sekä koordinaattorina ja pääkirjoittajana vuosina 2014-2015 Suomen ulkoministeriön ylläpitämässä turkinkielisessä *Kalabalik* –kulttuuriblogissa.

Kehittämistyötä kirjoittaessani ehti tapahtua paljon. Siihen aukkoon, jonka Suomen ja Turkin kulttuuriyhteistyön välillä koin olevan, ehti nousta uusia toimijoita niin julkiselta kuin yksityiseltäkin sektorilta. Nämä olivat positiivisia uutisia ja myös vahvistivat minulle, että tarvetta toiminnalle todellakin on. Valitettavasti myös negatiivisia käännteitä tapahtui. Heinäkuussa 2016 Turkissa koettiin vallankaappausyritys, minkä jälkeen Turkin hallitus julisti maahan hätätilan. Poikkeuksellinen tilanne vaikutti turkkilaisen arjen jokaiseen aspektiin hyvin vahvasti, odotetusti myös Istanbulin kulttuurikenttään. Tästä johtuen myös kehittämistyöni aikataulutukset kärsivät Turkin politiikan käännteistä.

Tässä työssä keskityn Suomen ja Turkin taiteellisista lähtökohdista ponnistavan kulttuurikumppanuuden edistämiseen. Pohdin vaihtoehtoisia toimintamuotoja virallisen kulttuurivaihdon ulkopuolella. Lähestymistavaksi valitsin tapaustutkimuksen, joka mahdollistaa aineiston hankinnan monin eri tavoin. Tähän työhön keräsin ainestoa haastatteluiden, kyselyiden ja benchmarkingin avulla.

Kehittämistyöni tilaajatahona toimi Suomen Lähi-idän instituutin säätiö, joka on Lähi-idän instituutin taustataho Helsingissä. Säätiössä kiinnostuttiin tarjoamastani aiheesta, sillä Turkki on osa instituutin toiminta-aluettaan. Koska instituutin toiminta kuitenkin kohdistuu erityisesti Levantin alueelle, on Turkkiin suuntautunut toiminta jäänyt rajalliseksi. Tieteellistä toimintaa vahvemmin tuntevana instituuttina on kulttuurikenttä myös ollut sille vieraampi toimiala. Instituutti lähti kuitenkin avoimin mielin mukaan työhöni. Taustalla näen Levantin epävakaa poliittisen tilanteen sekä intressin laajentaa toimintaa pääasiallisen vaikutusalueen ulkopuolelle.

Tilaaajataholle tärkeää oli nähdä työssäni kaksisuuntaisuus. He eivät toisin sanoen toivoneet keskittymistä kulttuurivientiin vaan nimenomaan maiden väliseen kulttuuriyhteistyöhön ja sen kehittämiseen. Jotta on mahdollista suunnata katsetta tulevaisuuteen ja tarjota kehittämisehdotuksia, on ensin tutustuttava menneeseen ja nykyhetkeen. Tämän opinnäytetyön toisen ja kolmannen kappaleen tavoitteena onkin selvittää kehittämistyöni viitekehys ja lähtökohdat.

Neljännessä luvussa asetan kehittämistyölleni rajauksen ja kysymyksen. Viidennessä luvussa avaan kehittämistyöni prosessia; mitä menetelmiä käytin aineiston keräämisessä ja mikä oli haastavaa. Kuudennessa luvussa keskityn keräämäni aineiston tuloksiin, joiden pohjalta seitsemännessä luvussa esitän tilaaajatahon toivomat ehdotukset Suomen ja Turkin kulttuuriyhteistyön kehittämiseksi. Opinnäytetyöni viimeisessä luvussa pohdin mitä työni tulokset merkitsevät laajemmassa mittakaavassa ja mitkä voisivat olla seuraavat askeleet kohti konkreettista toimintaa.

2 Kehittämistyön taustaksi

Kehittämistyöni aihe on Suomen ja Turkin välisen kulttuuriyhteistyön kehittäminen. Vaikka kulttuurivienti lopputyön aiheena on kiinnostanut useita opiskelijoita (vrt. Ranne 2008; Huitu 2012), on kahden maan välinen kulttuuriyhteistyö jäänyt tutkimusten keskipisteenä vähäisemmäksi. Kulttuuriyhteistyö on tutkimuksellisesti pikemminkin nähty seurauksena onnistuneesta kulttuuriviennistä (Onko kulttuurilla vientiä? ON! 2007,9). Suomen ja Turkin välistä kulttuuriyhteistyötä ei Suomessa ole tutkittu lainkaan ammattikorkeakoulutasolla. Turkia jollain tavoin käsittelevät opinnäytetyöt ovat matkailu- tai ravintola-alalta tai keskittyvät maahanmuuttoon (ko. Aycicek 2012; Azeem 2016; Hagström 2013; Karadas 2016; Koskio 2014) Aihevalintani onkin täysin uusi kulttuurituotannon tutkinto-ohjelmassa. Tämä toi kieltämättä lisähaastetta tutkimukseen.

Tutkimuksellisesti Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituuteilla on Suomen kulttuuriviennin pysyvinä toimijoina ollut merkittävä rooli (vrt. Rantanen 2014; Koski 2016). Niiden toimintaa on määritelty myös kahden maan kulttuurivaihdon näkökulmasta (vrt. Kontkanen, Saukkonen, Mitchell 2012; Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituutit ry). Tästä johtuen on Suomen kulttuuri-instituuttien toimintamalleilla ollut keskeinen rooli tätä kehittämistyötä varten tekemässäni selvityksessä.

Seuraavassa kappaleessa avaan lyhyesti mitä Suomen ja Turkin kulttuuriyhteistyö on sisältänyt vuoteen 2014 mennessä. Koska maiden välinen kulttuuriyhteistyö on usein sidottu kulttuurivientiin, tutkin mitä voin ammentaa kulttuuriviennin käsitteestä omaan työhöni. Lopuksi tutkin mitä instituuttien roolista maiden välisenä kulttuurisiltojen rakentajana on löydettävissä.

2.1 Yli 90 vuotta ystävyyttä

Suomen ja Turkin välinen ystävyyssopimus allekirjoitettiin 9.12.1924 ja se johti maiden välisten diplomaattisuhteiden solmimiseen muutamaa vuotta myöhemmin. Vuodesta 1940 lähtien Suomella on ollut pysyvä suurlähetystö Ankarassa. Maiden välillä on perinteisesti ollut hyvät ja rauhanomaiset kahdenväliset suhteet. ”Suomi tunnetaan Turkissa avoimena toimivana yhteistyötahona, totuuden mukaisena, puhtaana ja rauhanomaisena. Kuva on positiivinen.” (Vaskunlahti 2016). Suomea pidetään Turkissa jopa sisarmaana. Jälkimmäinen tunnepitoinen väite pohjautuu venäläisen kirjailijan Grigori Petrovin vuonna 1923 kirjoittamaan kirjaan *Valkoliljojen maa*. Vuonna 1925 turkin kielelle käännetty teos antaa Suomen suurruhtinaskunnan asukkaista ihanteellisen ja romantisoidun kuvan. *Valkoliljojen maa* on Turkissa klassikkojen listalla, sillä presidentti Mustafa Kemal Atatürk (1923-1938) otti kirjan pakolliseksi oppikirjaksi sotilasoppilaitoksiin 1930-luvulla¹. Suomessa vannoutuneet kirjallisuuden ystävät voivat tuntea teoksen, mutta hekään eivät tiedä miten ihanteellisen kuvan kirja on luonut Suomesta turkkilaisille.

Kirjallisuus kulttuurin muotona on tuonut myös Turkin suomalaisten lähelle. Mika Waltarin klassikkoteokset avasivat ikkunoita kotimaata kauemmas jo 1920 -luvun lopussa. *Yksinäisen miehen juna* (1929), *Mikael Karvajalka* (1948), *Lähdin Istanbuliin* (1948), *Mikael Hakim* (1949) ja *Johannes Angelos* (1952) käsittelivät kaikki Turkin historiaa tai istanbulilaisten elämää (Mika Waltari -seura).

Vahvistaakseen Suomen ja Turkin välisiä ystävyyssuhteita ja edistääkseen yhteistyötä koulutuksen, kulttuurin ja tieteen alalla, maat allekirjoittivat vuonna 1978 kulttuuriyhteistyösopimuksen. Vuoteen 2007 saakka Suomen opetus- ja kulttuuriministeriö vastasi sopimuksen päivittämisestä. Tämän jälkeen yhteistyön jatkuvuuden takaamiseksi ei enää nähty tarvetta valtioiden väliselle erityissopimukselle,

¹ Tämä tieto kuuluu turkkilaisen yleissivistykseen.

vaan luotettiin toimijoiden väliseen suoraan kanssakäymiseen. Suurlähetystöjen rooli on pienentynyt kulttuuritapahtumien toteuttamisessa vuosi vuodelta. Verkostoitumisen ja maiden välisen epävirallisen vuorovaikutuksen rooli on 2000-luvulla ollut vaikuttavampi kuin virkamiesten. Suurlähetystöt molemmin puolin eivät välttämättä ole edes olleet tietoisia kohdemaassaan tapahtuvista kotimaisista kulttuuritapahtumista. Esimerkiksi valtaosassa Istanbulissa järjestettyjä konsertteja, kuten Esa-Pekka Salosen (2011), Elina Vähälän (2009), Nightwishin (2005, 2015) ja Apocalyptican (2005, 2006, 2008, 2012, 2015) konsertit, ei Suomen Turkin suurlähetystöllä ollut lainkaan tuottajan eikä välittäjän roolia (Suomen Turkin suurlähetystö 2014, 28-32).

Vaikka suomalainen musiikkikenttä on edennyt omalla, itsenäisellä ja menestyksellisellä polullaan maailmalla ja löytänyt omia kumppaneita ympäri maailmaa, on niin ikään Turkin suurlähetystö kulttuurivaihdon edistämistyössään valinnut keskittyä musiikkiin. Vuonna 2009 suurlähetystö käynnisti *Musiikkisilta* -projektin, jossa oli mukana Savonlinnan musiikkiakatemia ja Turkin valtion ooppera ja baletti. Projektin puitteissa moni turkkilainen taiteilija pääsi Savonlinnaan opiskelemaan maisteriohjelmaan ja esiintymään oopperoissa. Projektin tuottama viimeinen esitys nähtiin vuonna 2013 Suomen itsenäisyyspäivän juhlassa Ankarassa (Suomen Turkin suurlähetystö 2014, 32).

2000-luvulla lähetystö on uskaltanut astua myös perinteisen kulttuurikentän ulkopuolelle. Kulttuuritapahtumiin on sisällytetty yhteiskunnallisia ja Suomi -imagoa edistäviä tapahtumia. Suurlähetystö on valinnut tuoda näkyväksi suomalaisia aloja, joissa Suomi on tunnetusti menestynyt. Esillä ovat olleet musiikin rinnalla suomalainen design, koulutusjärjestelmä, puhdas luonto sekä metsäteollisuus ja teknologia. Yhteistyötahot ovat uudelleenmäärittelyn myötä laajentuneet kattamaan yliopistoja, kolmatta sektoria ja mediaa. Suomen arkkitehtuurimuseo, Aalto-yliopisto sekä Istanbulin ja Ankaran yliopistojen arkkitehtuurin laitokset ovat tehneet yhteistyötä toteuttamalla yhteisiä näyttelyitä ja seminaareja suomalaisesta arkkitehtuurista (Suomen Turkin suurlähetystö 2014, 29-32). Yliopistojen välinen yhteistyö ja opiskelijavaihdot vahvistuivat merkittävästi vuoden 2004 jälkeen, jolloin Turkki liittyi kansainväliseen Erasmus -vaihto-ohjelmaan. Korkeakoulujen välisiä kulttuurivaihdon ohjelmia lähetystö ei kuitenkaan enää pääsääntöisesti ohjaa, vaan tieto kulkee yksittäisten oppilaitosten lisäksi organisaatioiden, kuten turkkilaisen Ulusal Ajansin ja suomalaisen CIMOn kautta (Nousiainen 2016).

Kuten musiikki myös suomalainen design on löytänyt itsenäisen polkunsu Turkissa. Esimerkiksi suunnittelija Harri Koskisen suunnittelemat kaakelit löytyvät tunnetun turkkilaisen yrityksen tuotelistalta ja *Pasabahce*, jonka tuotteita voi verrata *Iittalan* valikoimaan, käyttää myös suomalaisia suunnittelijoita. Suosituista suomalaisista designmerkeistä ovat Turkin markkinoille astuneet *Fiskars* vuonna 2009 ja *Iittala* vuonna 2014 (Finlandiya Buyukelciliği 2016). *Helsinki Design Weekin* perustaja ja toiminnanjohtaja sekä World Design Weekin ensimmäinen puheenjohtaja Kari Korkman on tehnyt Istanbul Design Weekin kanssa yhteistyötä vuodesta 2008 (Korkman 2016). Suomalainen designkäsite on tunnettu ja arvostettu Turkissa etenkin Istanbulin luovalla kentällä.

Suomen Turkin suurlähetystön yksi merkittävimmästä työstä kulttuurivaihdon edistämiseksi on ollut turkkilaisille liikemiehille, luovan alan toimijoille ja toimittajille järjestetyt matkat Suomeen. Toiminnalla on mahdollistettu suomalaisten ja turkkilaisten toimijoiden välinen verkostoituminen. Verkostoitumistilaisuuksista syntyneistä konkreettista yhteistyötä on kuitenkin ollut mahdotonta seurata (Nousiainen 2016). Yritysten vientiä ja kansainvälistymistä edistävän Team Finlandin² Turkin verkoston kotisivut kertovat niin ikään järjestetyistä kulttuuri- ja promootiotilaisuuksista sekä vierailuista erityisesti muotoilu- ja koulutusalan ammattilaisille (Finlandiya Buyukelciliği 2016).

Kohdennettuja vierailuja on järjestänyt myös Turkin matkailu- ja kulttuuritoimisto Suomesta Turkkiin. Turkin valtion ylläpitämän toimiston painopiste on kuitenkin ollut matkailussa, sillä Turkki on yksi suomalaisten suosituimmista matkailukohteista. Vuosittain n. 250 000 suomalaista matkustaa Turkkiin (Perttu 2016). Työskennellessäni Turkin valtion kulttuuri- ja matkailutoimistossa vuosina 2010-2011 havaitsin merkittävän osan vuosittaisesta budjetista menevän mainontaan ja Matkailumessuille osallistumisen olevan vuoden merkittävin tapahtuma. Kulttuuritapahtumia toimisto järjestää vuosittain vain muutamia lukuun ottamatta vuodesta 2011 järjestettyjä turkkilaisten elokuvan päiviä Helsingissä.

² Team Finland -verkosto edistää Suomen ja suomalaisten yritysten menestymistä maailmalla. Verkosto kokoaa yhteen yritysten kansainvälistymistä, Suomeen suuntautuvia ulkomaisia investointeja ja Suomen maakuvaa edistävät valtion rahoittamat toimijat ja niiden tarjoamat palvelut. Team Finland -verkoston ytimen muodostavat työ- ja elinkeinoministeriö, ulkoasiainministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö sekä näiden ohjauksessa olevat julkisrahoitteiset organisaatiot ja ulkomaiset toimipisteet (Finpro, Tekes, Finnvera, Finnfund, Finnpartnership, Teollisuussijoitus, VTT, Patentti- ja rekisterihallitus, ELY-keskukset, Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituutit, Suomalais-Venäläinen Kauppakamari, Suomalais-ruotsalainen kauppakamari) (Team Finland).

Turkin valtio on vuonna 2007 käynnistänyt oman kulttuuri-instituuttihankkeensa. Toimintansa vuonna 2009 aloittaneella *Yunus Emre* -kulttuuri-instituutilla on tällä hetkellä edustus 35 maassa, mutta Pohjoismaihin instituuttia ei ole vielä perustettu. Tällä hetkellä instituutin painopiste on turkin kielen opetuksessa, mutta kulttuurivienti ja yhteistyö ovat osa-alueita, joihin halutaan panostaa lähitulevaisuudessa (*Yunus Emre* – kulttuuri-instituutit).

2.2 Kulttuurivienti

Vuonna 2007 opetusministeriö julkaisi Suomen kulttuuriviennin kehittämisohjelman vuosille 2007-2011 otsikolla "*Onko kulttuurilla vientiä? ON!*"³. Kulttuuriviennillä tarkoitetaan Hannele Koivusen laatimassa selvityksessä kulttuuristen merkitysten vaihdantaa.

"Aiemmin puhtaasti vientiajatuksen perustuva malli on muuttunut kulttuurien väliseksi kulttuurikumppanuudeksi, jossa vastavuoroisesti myös tuodaan Suomeen muiden kulttuurien tuotteita ja tuotantoja" (*Onko kulttuurilla vientiä? ON!* 2007, 10-11).

Kulttuurikumppanuuksien merkitys näkyy läpi julkaisun, vaikkakin kumppanuus termiä ei kovinkaan useasti käytetä. Yhtenä kulttuuriviennin kehittämisen kohteena esitetään juurikin kansainvälinen kulttuuriyhteistyö ja –vaihto. Muut kehittämiskohteet ovat kulttuurin toimialojen yritystoiminnan kehittäminen; vientitoiminnan kannalta merkittävien klustereiden ja verkostojen vahvistaminen; kansainvälinen markkinointi ja promootio; kulttuuriviennin rakenteiden ja tietoperustan vahvistaminen sekä kulttuuriviennin kannalta kilpailukykyisen lainsäädännöllisen toimintaympäristön aikaansaaminen. Julkaisussa kulttuuriyhteistyön korostetaan edistävän kansainvälisten kontaktien solmimista ja taiteilijoiden ja kokoelmien liikkuvuutta. Juuri tällä todetaan olevan merkittävä rooli Suomi -kuvan ja -brändin kehittämisessä (*Onko kulttuurilla vientiä? ON!* 2007, 16-17).

Suomi -kuvan ja –brändin kehittäminen on merkittävää Suomen talouden kasvulle. Katja Valaskivi kirjoittaa teoksessaan *Tehtävä Kulttuurille* maabrändäämisen viitekehyksessä *talouden* menestyksen olevan ensisijaista (Valaskivi 2014, 201). Samaa lähestymistapaa korosti kulttuuriministeriön toimeksiannosta työskennellyt luovuusstrategian työryhmä raportissaan, jossa ennustettiin jo vuonna 2005

³ Julkaisu on opetusministeriön vuonna 2004 julkaisema *Onko kulttuurilla vientiä?* -kulttuurivientihankkeen raportin seurantatyö ja jatko-osa.

palveluiden ja tuotteiden kulttuuristen ominaisuuksien nousevan kulutuksessa ensisijaisiksi ja tulevaisuudessa yhä suuremman osan tuotannosta olevan aineetonta (Kolme puheenvuoroa luovuuden edistämisestä 2005, 67). Muutama vuosi luovan talouden työryhmän raportin julkaisun jälkeen *Onko kulttuurilla vientiä? ON!* -kehittämishojelman visio vahvisti ennusteen kulttuuriviennin menestyksen määrittelemisestä taloudellisin mittarein. Kehittämishojelman 2007-2011 visiossa luki että, ”kulttuurivienti on kasvanut tunnustetuksi osaksi suomalaista vientitoimintaa, kulttuuriviennin arvo on vähintään kolminkertaistunut ja luovat toimialat ovat vahvistaneet maamme elinkeinorakennetta” (Onko kulttuurilla vientiä? ON! 2007, 7). Kulttuuriviennin tärkeys tulee näiden raporttien lukijalle selväksi. Vienti tuo Suomelle taloudellista menestystä.

Vuoden 2007 kehittämishojelman seurantaraportti *Kulttuurivienti näkyy, uudistaa ja vahvistaa* vuodelta 2011 totesi kulttuuriviennin kasvaneen tunnustetuksi osaksi suomalaista vientitoimintaa ja kulttuurin muodostavan vahvimman osan Suomen maabrändiä. Kulttuuriviennin todettiin valtavirtaistuneen ja tulleen luonnolliseksi osaksi yhä useampien alojen yritysten liiketoimintaa. Vaikka kulttuurin suhteellinen merkitys kansantaloudessa ei ollut kasvanut, toimiala oli kasvanut absoluuttisesti (Kulttuurivienti näkyy, uudistaa ja vahvistaa 2011, 8). Kehittämishojelma nähtiin kulttuuriviennin eli maiden välisten kulttuurikumppanuuksien edistämisen osalta onnistuneena.

Kulttuuriviennin yksi päärahoittajista Suomessa on opetus- ja kulttuuriministeriö. Edellisinä vuosina tehtyjen selvitysten ja raporttien pohjalta ministeriö antaa linjauksia ja tukea kulttuurivientiä toteuttaville tahoille. Kulttuuriviennin avustuksilla ministeriö edistää luovien alojen markkinointiosaamista sekä vahvistaa liiketoiminnan ja viennin mahdollisuuksia. Avustuksien tavoitteena on myös mahdollistaa työpaikkojen syntyminen. Käytännössä tuettavat vientihankkeet voivat liittyä markkinointiin, myyntiin, tuotteistamiseen tai kansainväliseen verkostoitumiseen sekä toimijoiden ja/tai tuotteiden brändin vahvistamiseen (Kulttuuriviennin ja kulttuurin matkailullisen tuotteistamisen avustukset 2017).

Valaskiven määrittely kulttuurista taloudellista menestystä tuottavana välineenä istuu hyvin vuosien 2007 ja 2011 raporttien ja opetus- ja kulttuuriministeriön linjauksiin. ”Kulttuurista tulee sekä 'kansallisena kulttuurina' että taiteena väline, jolla pyritään parantamaan taloudellista kilpailukykyä. Myös kulttuurin kehittämisessä aletaan tähdätä taloudellisen kilpailukyvyn parantamiseen.” (Valaskivi 2014, 203)

Yhteisymmärrys kulttuuriviennin kannattavuudesta on näiden raporttien ja selvitysten jälkeen itsestäänselvyys niin päättäjien kuin toimijoidenkin kesken. Varsinainen vientituote jää kuitenkin tulkinnanvaraiseksi. Hannele Koivunen sisällyttää kulttuuriviennin aloihin elokuvan, eri musiikkityylit, käsityöt, teatterin, tanssin, sirkus- ja estraditaiteen, digitaalisen mediataiteen ja –kulttuurin, radio- ja televisiotoiminnan, peliteollisuuden, kulttuuritapahtumat, kulttuuri- ja luontomatkailun, ruokakulttuurin sekä lastenkulttuurin ja kulttuurialan palvelukonseptit kuten suomalaisen kirjastokonseptin ja museosovellukset, mutta myös liikunnan ja urheilun (Koivunen 2004, 30). Kimmo Kainulainen käyttää luovia aloja ja Venäjä -yhteistyötä käsittelevässä tutkimuksessaan Leikolan ja Lerouxin kokonaiskuvaan kulttuuriviennistä, joka auttaa keventämään yllämainittua listaa. Vuonna 2006 Tekesin toimeksiannosta Markus Leikolan ja Päivikki Lerouxin laatimassa selvityksessä tarjotaan kolme osa-aluetta kulttuuriviennin kokonaisuuden ymmärtämiseksi. Kulttuurivienti koostuu heidän mukaansa:

- 1) ei-kaupallisesta; taiteellisista lähtökohdista lähtevästä, taloudelliselta merkitykseltään vähäisestä toiminnasta,
- 2) ei-liiketoiminnallisesta; taloudelliselta merkitykseltään merkittävästä toiminnasta ja
- 3) liiketoiminnallisin perustein organisoidusta; taloudelliselta merkitykseltään merkittävästä toiminnasta (Leikola & Leroux 2006, 49; Kainulainen 2012, 11)

Jos Hannele Koivusen määrittelyn kulttuuriviennistä ja Leikolan ja Leroux'n lajittelun kulttuuriviennin osapuolista sulauttaa yhteen, ei olisi harhaanjohtavaa sanoa, että kulttuurivienti kattaa taiteellisten tuotantojen kuten näyttelyiden, teatteri- ja tanssiesitysten, suuremmalle yleisölle suunnattujen kulttuurielämysten kuten konserttien, elokuvanäytösten ja luovan teollisuuden tuotteiden, kuten design- ja brändituotteiden viennin ulkomaille sekä vastaavasti tuonnin kohdemaasta Suomeen.

2.3 Suomen kulttuuri-instituutit vientiorganisaatioina

Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituutteja on maailmalla Hanasaaren ruotsalais-suomalaista kulttuurikeskusta lukuun ottamatta kuusitoista. Näistä kaksitoista on kulttuuri-instituutteja. Kulttuuri-instituutit ovat itsenäisiä yleishyödyllisiä toimijoita, jotka ovat vakiinnuttaneet asemansa pysyvinä, järjestäytyneinä ulkomailla toimivina asiantuntijaorganisaatioina. Jokainen instituutti on perustettu eri aikoihin, eri syystä ja jokaista ylläpitää erillinen säätiö tai rahasto. Toisin sanoen on olemassa kaksitoista hyvin erilaista instituuttia, joiden toiminta, keskittymisalue ja vahvuus eroavat suurestikin toisistaan. Kahta samanlaista instituuttia ei ole olemassa. Instituuttien päätehtävä on kuitenkin yhdenmuotoinen; jakaa kohdemaassaan tietoa suomalaisesta

kulttuurista ja yhteiskunnasta sekä lisätä taiteen ja kulttuurin kansainvälistä liikkuvuutta ja yhteistyötä. Instituutit määrittelevät itsensä innovatiivisiksi ja kustannustehokkaiksi organisaatioiksi, jotka nostavat merkittävästi Suomen näkyvyyttä maailmalla (Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituutit ry). Näiden päätehtävien perusteella kulttuuriviennin voi nähdä olennaisena ja jopa keskeisenä osana kulttuuri-instituuttien toimintaa. On korostettava, että Suomen instituutit eivät ole samalla tavalla valtiollisia toimijoita, kuten esimerkiksi Saksan Goethe-instituutti tai Iso-Britannian British Council ovat. Instituuttien toiminnan luonteen vuoksi ei Suomen valtiolla ole kuitenkaan ollut tarvetta perustaa erillistä kulttuurivientiin keskittyvää organisaatiota.

Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituutit ry perustettiin vuonna 2005. Yhdistys ei ole kattoverkosto vaan instituuttien palveluelin. Se pyrkii vahvistamaan Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituuttien keskinäistä yhteistyötä ja yhteydenpitoa, avustaa instituutteja yhteiskuntasuhteiden hoidossa ja edunvalvonnassa, hallintopalveluissa ja kotimaan viestinnässä sekä tukee instituuttien ja kotimaan sidosryhmäverkoston välistä yhteistyötä⁴ (Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituutit ry).

Vaikka kulttuuri-instituutit eivät ole valtionhallinnon alaisia toimijoita, tulee niiden rahoituksesta 90 % opetus- ja kulttuuriministeriöltä. Vuonna 2016 ministeriö rahoitti kulttuuri-instituuttien toimintaa 4.723.000 eurolla ja vuonna 2017 5.749.000 eurolla (Suomen kulttuuri-instituuttien toiminta-avustukset 2017). Ministeriön rahoituksen edellytys on, että avustus edistää Suomen ja suomalaisen taiteen ja kulttuurin tunnettavuutta kohdemaassa, kansainvälistymistä ja kulttuurien välistä vuoropuhelua, kansalaisten osallistumista taiteeseen ja kulttuuriin, toimialan kansallista ja kansainvälistä verkostoitumista sekä kansainvälistä kilpailukykyä ja osaamista (sama).

Rahoituksensa avulla kulttuuri-instituutit lisäävät taiteen, kulttuurin, tieteen ja tutkimuksen kansainvälistä liikkuvuutta ja yhteistyötä, järjestävät seminaareja, näyttelyitä ja muita tapahtumia, ylläpitävät taiteilijaresidenssejä, toteuttavat kulttuuri- ja vientihankkeita, tarjoavat suomen kielen kursseja sekä tekevät yhteistyötä Team Finlandin ja eurooppalaisten kulttuuri-instituuttien verkostoissa (Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituutit ry).

⁴ Kaikki instituutit eivät toteuta kaikkia näitä toimintoja.

Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore julkaisi vuonna 2012 selvityksen kulttuuri-instituuttien merkityksestä Suomelle. Selvityksessä todetaan, että instituuteilla on vaikuttavuutta.

"Ne lisäävät Suomen kansainvälistä näkyvyyttä ja edistävät myönteisen Suomi-kuvan leviämistä. Kulttuuriviennin toteuttajina ja edesauttajina ne saavat aikaan taloudellista lisäarvoa sekä taide- ja kulttuuritoimijoille että suomalaisille yhteiskunnalle. [Toiminnallaan] ne edistävät tieteentekijöiden, taiteilijoiden ja kulttuurialan toimijoiden työskentelymahdollisuuksia ulkomailla sekä ammatillisen kompetenssin kasvua [...] Lisäksi instituutit toimivat paikallisen asiantuntemuksen tietolähteenä, jota eri alojen suomalaiset toimijat voivat käyttää hyödykseen suunnitellessaan ja toteuttaessaan omia hankkeitaan" (Kontkanen ym. 2012, 4).

Vaikka viennin osuus näyttää instituuttien kulttuuritoiminnassa olevan vahvempaa, myös kulttuurivaihtoon suhtaudutaan luontevasti ja myönteisesti. Monet instituuttitoimijat kokivat toimintansa edistävän nimenomaan kulttuurivaihtoa. Yhteiset hankkeet, kohtaamiset, tutustumiskäynnit, vuorovaikutuksen vahvistaminen ja tiedotus. Kulttuurivaihto toteutuu monin eri tavoin (Kontkanen ym., 40).

Cuporen julkaisun mukaan instituuttien heikkoutena nähtiin tunnettavuuden rajallisuus Suomessa sekä toiminnan pitkäjänteisen suunnittelun haasteellisuus. Kulttuuri-instituuttien toiminnan tavoitteiden todettiin myös usein olevan liian monikäsitteisiä, vailla konkretiaa, mikä hankaloittaa tulosten ja vaikuttavuuden arvioimista. Selvityksessä nousi esiin myös kritiikki kulttuurikeskustyyppistä toimintaa kohtaan, jossa instituutit tuottavat itse oman ohjelmansa omissa tiloissaan. Enemmistö instituuteista ei kuitenkaan toimi tällä tavoin, vaan on muuttanut toimintaansa merkittävästi välittäjän ja fasilitoivan organisaation suuntaan. Instituuttien mukautumiskykyä, valmiutta tarttua uusiin ja riskialttiisiin mahdollisuuksiin sekä ketteryyttä kiitettiin toiminnan vahvuutena (Kontkanen ym., 76-77).

3 Tarve kehittämistyölle

Suurlähetystöjä lukuun ottamatta Suomen ja Turkin välillä ei ole ollut suomalaisia tai turkkilaisia sillanrakentajia, jotka olisivat keskittyneet maiden väliseen kulttuuriyhteistyöhön. Tämä näkyy maiden välisen kulttuuriyhteistyön hajanaisuutena. Kansainvälisten vaihto-ohjelmien, kuten Tandem -kuraattorivaihto-ohjelman (*Tandem for Culture*) tai suomalaisten residenssiohjelmien, kuten HIAPin (*Helsinki international artist programme*) kautta ovat yksittäiset taiteilijat ja kulttuurialan toimijat saaneet tutustua toisiinsa, mutta luotujen kontaktien vaikuttavuusalue on säilynyt rajallisena.

Suomen instituuttien työ on kulttuurikentän ja –viennin tapaan murroksessa (Suomi instituuttien syyspäivät 2016). Kulttuurin tuottajien rooli tulisi nähdä uusien mahdollisuuksien edistäjinä. Tahoina, jotka uskaltavat laajentaa toimikenttää ja ottaa askeleita kohti uusia toimintamuotoja. Seuraavassa kappaleessa esitän kaksi näkökulmaa Suomen ja Turkin kulttuuriyhteistyön vahvistamisen tärkeydestä.

3.1 Kohti tulevaisuutta

Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategian luonnos ennustaa kulttuurisisältöjen tuotekehityksen, välittäjätoiminnan, viennin ja kansainvälistymisen vahvistuvan ja monipuolistuvan vuoteen 2025 mennessä. Näitä toimintoja tukevien rahoitusjärjestelmien odotetaan kehittyvän ja muiden hallinnonalojen kulttuuria tukevien toimenpiteiden hyötyvän kulttuurin toimialan elinvoimaisuudesta. Audiovisuaalinen kulttuuri nousee strategialuonnoksessa yhdeksi painopisteeksi. Tavoitteena on tehdä Suomesta kilpailukykyinen kuvauspaikka kansainvälisille ja kotimaisille audiovisuaalisille tuotannoille sekä edistää vientipyrkimyksiä (Pirnes 2016, 10).

Vaikka vuoden 2025 strategiassa tavoitellaan viennin ja kansainvälistymisen vahvistamista, on kentällä vallinnut jo vuosia huoli rahoituksen vähenemisestä. Myös instituutit ovat ryhtyneet pohtimaan vaihtoehtoisia varainhankintamenetelmiä, yritys yhteistyömahdollisuuksia ja muita rahoituskeinoja. Syksyllä 2016 Tallinnassa järjestetyillä instituuttien syyspäivillä oman rahoitusosuuden kasvattaminen oli yksi käsitellyistä pääteemoista. Instituutit eivät kuitenkaan ole huolissaan toimintansa lakkauttamisesta, vaan päinvastoin näkevät olemassa olonsa merkityksen kasvavan. Seminaarissa nousi esiin joidenkin instituuttien, kuten Ranskan instituutin jopa harkitsevan toiminta- ja vaikutusalueensa laajentamista ranskankielisiin Afrikan maihin. Tässä voidaan nähdä suora yhteys Cuporen vuonna 2012 tekemään selvitykseen, jonka mukaan kansainvälisessä taloudessa ja globaalissa kanssakäymisessä Euroopan ulkopuolisten maiden, kuten Kiinan, Brasilian ja Intian merkitys lisääntyy tulevaisuudessa (Kontkanen ym.2012, 5).

Suomen instituuttien syyspäivillä (Liite 4) 4.10.2016 pääpuhujana, tulevaisuustutkija Ilkka Halava ennakoiti tulevaisuuden olevan kulttuurialan kulta-aikaa. Halava vakuutti puheessaan Suomen olevan kääntymässä kohti immateriaalista tulevaisuutta. Hän haastoi toimijoita hahmottelemaan kuvaa tulevaisuuden instituutista sisällöiltään monipuolisena elämyksien tuottajana, jonka toiminta ei ole tilaan sidottua. Kulttuurialaa

vahvasti koskettavan toisen tulevaisuuden ilmiön Halava totesi olevan kaupunkien vuosisadan, mikä vahvistaa entisestään paikallisuutta. ”Olemme menossa Berliiniin ja Lontooseen emmekä Saksaan tai Britteihin”, hän korosti (Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituuttien syyspäivät). Halava viittasi puheessaan Richard Floridaan kirjaan *Who’s your city?*, jonka mukaan paikka ei ole vain tärkeä, vaan se on tärkeämpi kuin koskaan.

Halava kuvaili kulttuurityön tulevaisuutta ennustaessaan myös festivaalien uutta nousua. Hänen mukaansa ilmiö johtuu *human-to-human* -ajattelun ja ihmisten välisten kohtaamisten arvostamisen noususta muiden immateriaalisten elämysten ohessa.

3.2 Sillä välin: Suomi-Turkki kulttuurialoitteet

Kenttätutkimusta tehdessäni vuoden 2016 aikana syntyi yksi julkisen ja yksi yksityisen tahon kulttuurialoite, joista toisen jalka on Suomessa, toisen Turkissa. Voisiko aloitteet nähdä heikoiksi signaaleiksi⁵ Turkin ja Suomen vahvistuvalle kulttuurikumppanuudelle?

Kehittämistyöni alkaessa Suomen Turkin suurlähetystössä palkattiin uutta henkilöstöä. Uuden kaupallisen erityisasiantuntijan vastuualueeseen kuuluvat uusien liiketoimintamahdollisuuksien etsiminen, kaupallisen yhteistyön edistäminen Suomen ja Turkin välillä sekä investointien houkutteleminen Suomeen. Lisäksi hän kuuluu Turkin Team Finland –työryhmään (Finlandiya Buyukelciliği). Kulttuuri ei suoranaisesti ole osa hänen tehtäväaluettaan. Virkamiehen työ sijoittuu pääsääntöisesti Istanbuliin. Marraskuussa 2016 vastavalittu virkamies järjesti yhteistyössä Teollisuustaidon Liitto Ornamon kanssa *Turkey Design Opportunities* -päivän Helsingin Designmuseossa. Iltapäivän ohjelmassa oli mukana turkkilaisia huippudesignyritysten edustajia sekä turkkilainen professori Istanbulin *Özyegin* yliopistosta esittelemässä vaikuttavuutta, joka suomalaisilla suunnittelijoilla olisi turkkilaisen teollisuuden kilpailukyvyn edistämiseksi. Ohjelma päättyi suunnittelijoiden ja turkkilaisten yritysten verkostoitumiseen.

Vuonna 2016 Helsingissä aloitti toimintansa syksyllä 2015 perustettu *MiklagardArts*. Turkilaistaustainen kulttuurituottaja Ceyda Berk-Söderblom ja ohjaaja, entinen

⁵ Heikko signaali on merkki uusista nousevista asioista, tapahtumista jne., joista voi tulevaisuudessa tulla jotain merkittävää ja suurta (vrt. Hiltunen 2012).

Helsingin Juhlaviikkojen toiminnanjohtaja Erik Söderblom panivat alulle foorumin, jonka tavoitteena on edistää pohjoismaiden ja dynaamista taidekenttää omaavien maiden kuten Turkin, Kiinan, Korean, Singaporen, Australian ja Uuden-Seelannin välistä kulttuurivaihtoa. *MiklagardArts* tarjoaa osaamistaan räätälöityjen monikulttuuristen yhteistyö- ja koulutushankkeiden, kuratoitujen portfoliohankkeiden, monikulttuuristen kohtaamismahdollisuuksien sekä kulttuurijohtamisen muodossa. Syksyllä 2016 *MiklagardArts* järjesti ensimmäisen tapahtumansa, kun turkkilainen ney-soittimen mestari Kudsi Erguner esiintyi Helsingissä Suomalaisen barokkiorkesterin FIBO:n kanssa. Konsertti oli ensiaskel pitkäaikaisemmalle projektille, jossa peilataan idän ottomaanien ja lännen barokkimusiikkia (*MiklagardArts*).

Leikolan ja Lerouxin kulttuuriviennin luokittelun näkökulmasta Suomen Turkin suurlähetystön uusi henkilöstö, joka aloitti tehtävänsä kulttuurisihteeri Mervi Nousiaisen eläkkeelle siirtymisen jälkeen, kohdistuu osa-alueeseen kolme eli taloudelliselta merkitykseltään merkittävään toimintaan. Nousiaisen toimialue kulttuuriviennin osalta oli monimuotoisempi, mutta myös vähemmän strukturoitu ja ohjattu. Hän ei myöskään ollut ulkoministeriön työntekijä vaan paikallinen työntekijä, toisin kuin keväällä 2016 virkaansa nimitetty kaupallinen erityisasiantuntija Arto Manninen (Nousiainen 2016). Uutta kulttuurisihteeriä suurlähetystö ei palkannut lainkaan. Julkisten toimijoiden sijaan pienyritys *MiklagardArts*in toiminta kohdistuu sekä taiteellisista lähtökohdista nousevaan että taloudelliselta merkitykseltään merkittävään toimintaan. *MiklagardArts*in toimipiste sijaitsee Helsingissä.

4 Kehittämistyön rajausta ja tutkimuskysymykset

Kehittämistyöni aihe, Suomen ja Turkin välisen kulttuuriyhteistyön kehittäminen, on hyvin laaja, minkä vuoksi kaikkia osa-alueita ei yhden opinnäytetyön puitteissa voi käsitellä. Aihetta onkin syytä rajata. Aloitin työni Suomen instituuttien toimintamalleja tutkimalla. Tämä oli luonteva ratkaisu, sillä kehittämistyöni tilaajatahona toimi Suomen Lähi-idän instituutin säätiö.

Vaikka Suomen kulttuuri-instituutit sijaitsevat kohdemaansa pääkaupungeissa, on niiden vaikutusala laajempi. Siitä huolimatta, että Ankara on Turkin pääkaupunki, on Istanbul kiistämättä maan kulttuurin ja tapahtumien pääkaupunki. Istanbulissa kuplii; siellä on eniten kulttuurin harrastajia, muita eurooppalaisia toimijoita ja suomalaisia yrityksiä. Istanbul on Ankaraan verrattuna myös kansainvälisempi ja

monikulttuurisempi. Muistaen Halavan kommentit kaupunkien merkityksen noususta koin kehittämistyöni keskittymisen Istanbuliin erityisen tärkeäksi. Istanbulissa Suomen näkyvyyden lisääminen vaikuttaa laajemmin koko Suomen tunnettavuuden edistämiseen. ”Paikkahan ei pelkästään ole tärkeä, vaan se on tärkeämpi kuin koskaan” (Florida 2008, 14).

Seuraavaksi pohdin kulttuuriyhteistyön ja -kumppanuuden käsitteitä. Kappaleessa 2.2. viittasin Hannele Koivusen kulttuuriviennin määritelmään, jossa vientimallin nähtiin perustuvan kulttuurikumppanuuteen. Jotta yhteistyö voi käynnistyä ja kumppanuus rakentua, on jommankumman osapuolen tehtävä aloite. Tässä yhteydessä tarkoitan aloitetta taiteellisista lähtökohdista lähtevästä kulttuuriviennistä, ei-liiketoiminnallisesta, mutta samalla taloudellisesti merkittävästä tai liiketoiminnallisiin perustein organisoidusta kulttuuriviennistä (Leikola & Leroux 2006, 49).

Suomen virallinen linja kulttuuriviennin suhteen käsittää markkinointiosaamisen ja liiketoiminnan vahvistamisen (katso kappale 2.2.). Linjauksen mukaisesti virallisena edustustona Suomen Turkin suurlähetystö keskittyy myös kulttuuriviennissä Leikolan ja Lerouxin luokittelun mukaan liiketoiminnallisiin perustein organisoituun vientiin. Tunnettujen brändien, kuten *Fiskarsin* ja *Iittalan*, pääsy Turkin markkinoille oli ensiaskel kohti tavoitetta.

Julkisen puolen tekemien aloitteiden myötä Suomi on vahvistanut Turkissa tunnettavuuttaan myös paikallisten järjestöjen ja oppilaitosten keskuudessa. Suomen Turkin suurlähetystö on viime vuosina tukenut erityisen aktiivisesti naisten osallistumista. Yhteistyössä turkkilaisten naisasiaa ajavien järjestöjen kanssa suurlähetystö on järjestänyt seminaareja, joihin on kutsuttu myös suomalaisia vaikuttajia ja puhujavieraita (Vaskunlahti 2016). Suuremmalle yleisölle suunnattujen tapahtumien, kuten konserttien järjestämisestä, suurlähetystö on sen sijaan vetäytynyt kokonaan. ”Ei siihen ole tarvetta” (Nousiainen 2016). Taustaselvityksessä heikoimmaksi kulttuuriviennin osa-alueeksi osoittautui taiteellisista lähtökohdista nouseva toiminta. Vaikka Leikola ja Leroux eivät määrittele taiteellisista lähtökohdista lähtevän toiminnan olevan taloudellisesti merkityksellistä, Hannele Koivunen toteaa selvityksessään, että ”ilman liiketaloudellisia tavoitteita toimiva kulttuuriyhteistyö on osa kulttuurin alan kansainvälisen toiminnan perustaa. Se edistää kansainvälisten kontaktien solmimista ja taiteilijoiden sekä kokoelmien liikkuvuutta. Sillä on merkittävä

rooli taloudellista kasvua tukevan Suomi -kuvan kehittämisessä” (Onko kulttuurilla vientiä? ON! 2007, 17).

Tekemäni taustatutkimuksen perusteella päätin kehittämistyössäni tutkia millä toimilla Suomen näkyvyyttä Istanbulin kulttuurikentällä voisi edistää, jotta taiteellisista lähtökohdista lähtevää, ei-kaupallista kulttuurivientiä voisi maiden välillä vahvistua. Vastatakseni kysymykseen lähdin selvittämään, mitkä ovat kulttuuritoimijoiden kohtaamia haasteita toisen maan kanssa toimiessa ja millaisia ovat heidän tarpeensa ja toiveensa pysyvän kumppanuuden saavuttamiseksi.

5 Kehittämistyön menetelmät

5.1 Lähestymistapa

Perehdyttyäni tarkasti erilaisiin lähestymistapoihin, päädyin tapaustutkimukseen. Tavoitteeni kehittämistyölle on ehdottaa uusia toimenpiteitä Suomen ja Istanbulin kulttuurikumppanuutta vahvistamaan. Jotta ehdottamani toimenpiteet palvelisivat tavoitettaan parhaiten, olisi niiden vastattava kentän tarpeisiin ja haasteisiin. Tähän pääseminen vaati monikanavaista aineiston hankintaa. Tapaustutkimuksen hyödyntäminen on perusteltua, kun halutaan hankkia moninaista tietoa ilmiöstä sen todellisessa toimintaympäristössä. Tapaustutkimus sopii myös uuden kehittämiseen, sillä sen tarkoitus on tuottaa tietoa kehitystyön tueksi (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2010, 52-53). Intensiivisenä menetelmänä sen avulla saadaan esiin oleellisia tekijöitä, prosesseja ja vuorovaikutussuhteita, joita kaikkia työni kaipaa (Virtuaali ammattikorkeakoulu).

5.2 Aineiston hankinta

Tapaustutkimukselle tyypillisesti itse tutkimuskohde tarkentuu työn edetessä (Eriksson & Koistinen 2014, 23) kerätyn tiedon mukaisesti. Aineiston hankinta tapahtui tässä kehittämistyössä pääasiallisesti kesän 2016 ja vuodenvaihteen 2016-2017 aikana toteutettujen haastatteluiden avulla. Koska tutkimuskysymykseni on entuudestaan vain vähän taustakartoitettu ja ”tuntematonta aluetta”, koin haastattelun sopivimmaksi menetelmäksi. ”Haastattelun suurena etuna muihin tiedonkeruunmuotoihin verrattuna on se, että siinä voidaan säädellä aineiston keruuta joustavasti tilanteen edellyttämällä

tavalla ja vastaajia myötäillen. Haastatteluaiheiden järjestystä on mahdollista säädellä, samoin on enemmän mahdollisuuksia tulkita vastauksia kuin esimerkiksi postikyselyssä" (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2000, 192).

Haastattelin yhteensä kuuttatoista toimijaa. Heistä kaksitoista oli kulttuurialan asiantuntijoita, kaksi Suomen Turkin suurlähettiläitä, yksi Istanbulin pääkonsuli ja yksi suomalainen Turkissa toimivan yrityksen toimitusjohtaja. Jokainen haastateltava tunsi Suomen ja/tai Turkin kulttuurikentän hyvin ja jokaisella oli vankka kokemus kahden maan välisestä kulttuurivaihdosta. Haastateltavien valinnassa käytin lumipallo-otantaa, jossa minulla oli ensin tiedossa tutkimukseni kannalta oleelliset avainhenkilöt, joilta saamani tiedot johtivat uuden tiedonantajan luokse. Tiedon keruu eteni sitä mukaan, kun löysin uuden tutkimustani edistävän henkilön, juuri kuten Sarajärvi ja Tuomi kuvaavat kirjassaan (Sarajärvi & Tuomi 2013, 86).

Haastatteluista seitsemän toteutui kasvokkain ja neljä Skype-yhteyden kautta. Nauhoittamani haastattelut kestivät tunnista puolentoista tuntiin. Jokainen haastattelu oli avoin. Avoimessa haastattelussa haastattelija selvittää haastateltavan ajatuksia, mielipiteitä, tunteita ja käsityksiä sen mukaan, kun ne aidosti tulevat vastaan keskustelun kuluessa (Hirsjärvi ym. 2000, 196). Minulla oli käytössäni lisäksi etukäteen valmisteltu kysymyslista, jota seurasin nostaakseni tutkimukseni kannalta tärkeitä kysymyksiä esiin (Liite 1). Yhden haastatteluista toteutin Facebookin Messenger -palvelun kautta. Tämän haastattelun voi luokitella teemahaastatteluksi, sillä vaikka haastattelun aihepiiri oli haastateltavan tiedossa, puuttui kysymysten tarkka muoto ja järjestys (Hirsjärvi ym. 2000, 195). Tarkensin ja lisäsin kysymyksiä haastateltavan vastauksien mukaan. Loput viisi haastattelua jouduin toteuttamaan sähköpostitse. Sähköpostihaastatteluissa kyse oli lähinnä strukturoidusta haastattelusta, sillä lähetin haastateltaville valitsemani kysymykset vastattaviksi. Strukturoidussa haastattelussa haastattelu tapahtuu lomaketta apuna käyttäen (tässä tapauksessa sähköpostia). Lomakkeessa kysymysten ja väitteiden muoto ja esittämisjärjestys on täysin ennalta määrätty (sama). Omassa tapauksessani kysymysten asettelu vaihteli hieman henkilöstä toiseen. On syytä myös mainita, että toteutin haastatteluja henkilöstä riippuen suomeksi, turkiksi tai englanniksi.

Ojasalo ym. ehdottaa uusien toimintamallien luomiseksi tarvittavan aineiston keräämiseksi useita keinoja; tyypillisimpinä havainnointi, ryhmäkeskustelut, kysely ja haastattelut (Ojasalo ym. 2009, 68). Itse hyödynsin haastattelujen lisäksi

benchmarkingia ja kyselyitä. Toteutin ensimmäisenä esikuva-analyysiin perustuvan benchmarking -tutkimuksen, jonka pohjalla oli kiinnostus toisten toimintatapoihin ja menestykseen. Useimmiten benchmarkingissa tutkitaan menestyvää tai menestyviä organisaatioita, pyritään oppimaan niiden menestyksen syitä ja ottamaan käyttöön muualla hyväksi havaittuja tapoja toimia (sama, 162). Tämän työn benchmarking-kohteeksi valitsin Suomen Pariisin ja Tanskan kulttuuri-instituutit sekä Istanbulissa toimivat eurooppalaiset kulttuuri-instituutit. Suomalaiset instituutit valitsin, koska ne edistävät suomalaisen kulttuurikentän näkyvyyttä kohdekaupungeissaan taiteellisista lähtökohdista lähtevien toimintojen avulla. Istanbulissa toimivilta eurooppalaisista kulttuuri-instituuteista halusin selvittää mitkä toimenpiteet ne kokivat toimiviksi kulttuurikumppanuuden edistämiseksi.

Kolmantena aineiston hankintamenetelmänä käytin kyselyä. Kyselyt toteutin kahdessa eri muodossa. Näistä ensimmäisen lähetin Istanbulissa toimiville eurooppalaisille instituuteille heinäkuun 2016 vallankaappausyrityksen jälkeen (Liite 2). Minua kiinnosti tietää vaikuttivatko Turkin sisäpoliittiset käänteet niiden toimintaan. Samalla kartoitin mille kulttuurikentän osa-alueelle ne keskittyvät, miten ne toimivat, miten määrittelivät työnsä ja millaisia palveluita tarjosivat paikallisille. Erityisesti jälkimmäisistä tiedoista hyödyn benchmarkingina. Loin kyselyn ja keräsin vastaukset Google Survey -verkkopalvelun avulla. Kyselyn lähetin yhdeksälle instituutille. Kysely muodostui kolmesta eri kysymystyypistä; avoimista kysymyksistä, monivalintakysymyksistä sekä asteikkoihin eli skaaloihin perustuvista kysymyksistä. Kysymyksiä oli yhteensä 17 ja niiden vastaamiseen kului vastaajalta 5-7 minuuttia. Kysymykset lähetin englannin kielellä.

Taustaselvityksen, haastattelujen, benchmarkingin ja ensimmäisen kyselyn jälkeen olin valmis aloittamaan prosessin uusien ideoiden tuottamiseksi varsinaiseen tutkimuskysymykseeni vastatakseni. Alkuperäinen suunnitelmani oli toteuttaa kaksi aivoriihitapaamista sekä Turkissa että Suomessa. Turkin tapahtumien vuoksi en kuitenkaan päässyt vierailemaan Istanbulissa, mikä vaikutti suunnitelmiini myös Suomessa. En kuitenkaan halunnut luopua luovan ongelmanratkaisun standardimenetelmästä, jolla tuotetaan ideoita ryhmässä. Aivoriihiyöskentelyssä vapaudutaan turhista ennakkoluuloista ja mieltä rajoittavista tekijöistä. (Ojasalo ym. 2009, 145-146). Yksi kehittämistyöni tavoitteista oli löytää uusia toimenpiteitä, joiden avulla Suomen ja Istanbulin kulttuurikentän välinen kumppanuus edistyisi. Mitä parempaa ideakonetta olisikaan kuin joukko luovia ihmisiä? Koska en pystynyt

kokoamaan turkkilaisia ja suomalaisia toimijoita yhteen fyysisesti, päätin hyödyntää internetiä. Sosiaalinen media tarjoaa uusia yhteisöllisiä keinoja esimerkiksi tiedon ja uusien ideoiden etsimiseen, rakentamiseen ja jakamiseen, sisältöjen tuottamiseen ja verkostojen luomiseen (sama, 45). Näistä sosiaalisen median työkaluista päätin hyödyntää Facebookia, sillä jokaisella osallistujalla oli käytössään henkilökohtainen Facebook-tili. Loin ryhmäsivun, johon kutsuin molemmista maista yhteensä neljätoista luovan alan ihmistä. Fasilitoin ryhmää itse kysymysten asettelulla.

Toisen kyselyn lähetin kehittämistyön loppupuoletta haastatteleminen henkilöille (16 henkilöä) sekä Facebook-ryhmään valitsemilleni kulttuurialan toimijoille (14 henkilöä). Kysely muodostui viidestä kysymyksestä ja sen vastaamiseen kului noin viisi minuuttia. Kyselyyn kutsuttujen yhteinen kieli oli jälleen englantia. Tämän kyselyn tavoitteena oli saada vertailukohtaa aiemmin haastatteluista keräämälleni aineistolle, tarkentaa vastauksissa usein toistuneita aiheita sekä testata esiin nousseita uusia ideoita (Liite 3).

5.3 Haasteet

Kasvokkain tehtyjen haastattelujen teko on aina haasteellista, etenkin jos niitä on useita. Yhteisen ajan löytäminen vaatii sovittelua. Sähköpostitse toteutettujen haastatteluiden ja kyselyiden vastausten kerääminen puolestaan vaatii muistuttamista ja kärsivällisyyttä. Toteuttamieni haastatteluiden ja kyselyiden määrään olen kuitenkin tyytyväinen. Uusien ideoiden tuottamista tukevaan Facebook-ryhmätyöskentelyyn sen sijaan en.

Nämä eivät kuitenkaan olleet suurimpia haasteitani kehittämistyöni etenemisessä. Suurin haaste olivat vuoden 2016 aikana Turkissa tapahtuneet odottamattomat poliittiset käänteet, jotka sotkivat sekä aikatauluni että alkuperäiset suunnitelmani.

Heinäkuussa 2016 Turkissa tapahtuneen vallankaappausyrityksen jälkeen maahan julistettiin hätätila, joka on jatkunut koko tämän opinnäytetyön kirjoittamisen ajan. Tähän poikkeukselliseen tilanteeseen en voinut valmistautua etukäteen. Kireät poliittiset olosuhteet Turkissa heijastuivat myös ihmisten arkielämään. Poliittisesti polarisoitunut maa käy edelleen äärimmäistä taistelua demokratian peruspilareista (Somer 2016, 481-503). Hätätilan alla Turkissa on irtisanottu ja /tai pidätetty 4 811 akateemikkoo (Bianet.org 15.3.2017), 155 toimittajaa (Platform for independent

journalism 10.3.2017) ja 375 kansalaisjärjestön toiminta on pysyvästi lakkautettu (Acileyem, 23.11.2016). Kesäkuusta 2015 vuoden 2016 loppuun mennessä on Turkissa tapahtunut yli 30 terrori-iskua, jotka ovat vaatineet yhteensä lähes 500 ihmisen hengen. Venäjän suurlähettilään murha 19.12.2016 ja uuden vuoden juhliissa istanbulilaisessa yökerhossa 40 siviilin hengen vaatinut joukkomurha ovat nostaneet kaupunkilaisten pelon aivan uudelle tasolle (Sözcü 1.1.2017). Tilanne vaikuttaa väistämättä myös Istanbulin kulttuurikenttään (Index on censorship 2016). Poliittiset kysymykset ja huolenaiheet toi esiin jokainen niin turkkilainen kuin suomalainenkin haastateltava keskusteluissamme. Mikäli olosuhteet kehittämistyöni tekovaiheessa olisivat olleet rauhanomaisemmat, olisivat todennäköisesti myös tulokset olleet erilaisia, kenties luovempia ja innovatiivisempia.

Arvaamattomista käänteistä johtuen suunnittelemani tutkimusmatka Istanbuliin ei syksyllä 2016 toteutunut lainkaan. Tästä johtuen Istanbulin ajankohtaisimman kulttuurikentän havainnointi paikan päällä ja siellä toimivien kulttuuritoimijoiden kesken järjestetty aivoriihi ja haastattelut jäivät kokonaan toteuttamatta.

Facebook-ryhmätyöskentelyyn päädyinkin juuri yllä mainitusta syystä. Koska kyseessä oli virtuaalinen foorumi, kutsuin mukaan suljettuun ryhmään neljatoista kulttuurialan ammattilaista ympäri maailmaa; Istanbulista, Helsingistä, New Yorkista, Lontoosta ja Wienistä. Jokainen ryhmän jäsenistä työskentelee kulttuurikentällä taiteilijana, tuottajana tai suunnittelijana. Ryhmä muodostui eri jäsenistä kuin aikaisemmin haastatteluissa haastattelemani henkilöt.

Toimin Facebook-ryhmässä moderaattorina. Pyrin aivoriihi-istunnon aluksi, ns. lämmittelyvaiheessa vapauttamaan ryhmäläiset mieltä rajoittavia tekijöitä. Käytin rentoa puhekieltä, jottei keskustelu tuntuisi liian muodolliselta ja työläältä. Kutsuin osallistujat heittämään vilttejäkin ideoita unelmistaan kulttuurivaihdon suhteen. Ylläpidin ryhmää kuusi päivää (17.1.-23.1.2017) kirjoittamalla päivittäin kysymyksiä virtuaaliseen seinälle. Tarkensin kysymyksen asetteluni päivä päivältä, ja vasta viimeisenä päivänä kohdensin kysymykset Suomen ja Istanbulin välille. Välillä kirjoitin seinälle myös kannustavia ja rohkaisevia sanoja saadakseni ryhmäläiset innostumaan. Tästä huolimatta kukaan ryhmään kutsutuista ei kirjoittanut mitään yleiselle seinälle. Virtuaalinen aivoriihikokeiluni siis epäonnistui täysin. Toivomani lennokkaat ja villit ideat jäivät syntyymättä tällä menetelmällä.

6 Tutkimuksen tulokset

6.1 Benchmarking

Niin suomalaiset kulttuuri-instituutit kohdemaissaan kuin eurooppalaiset kulttuuri-instituutit Istanbulissakin edistävät maansa taiteellisista lähtökohdista lähtevää toimintaa. Suomen kulttuuri-instituutit saavat avustusta opetus- ja kulttuuriministeriöltä kansainvälisen kilpailukyvyn ja osaamisen nostamiseksi, mutta myös Suomen ja suomalaisen taiteen ja kulttuurin tunnettavuuden edistämiseksi. Niiden toimintaan on sisällytetty nimenomaan taide- ja kulttuuritoimintaa (Suomen kulttuuri-instituuttien toiminta-avustukset 2017). Istanbulissa toimivat eurooppalaiset kulttuuri-instituutit ovat arvostettuja kulttuuri- ja taidekentän elävöittäjiä, joista monet paikalliset toimijat ovat saaneet luotettavia kumppaneita. Benchmarkingin avulla halusin selvittää a) miten paikalliset, vakiintuneet toimijat lisäävät suomalaisen kulttuurikentän näkyvyyttä kohdekaupungeissaan ja b) millä toiminnalla juuri Istanbulissa toimivat eurooppalaisten maiden instituutit ovat lisänneet oman kulttuurikenttensä näkyvyyttä.

6.1.1 Oppia kulttuuri-instituuteista

Miksi valitsin juuri Suomen Pariisin ja Tanskan instituutit suuntaa antaviksi toimijatahoiksi? Ensinnäkin siksi, että molemmat ovat suomalaista kulttuurikenttää edustavia tahoja eurooppalaisissa kaupungeissa. Lisäksi Pariisia voi kaupunkina verrata Istanbuliin, sillä molemmat ovat dynaamisia, miljoonien asukkaiden metropolikaupunkeja, joiden historiallinen ja kulttuurillinen tarjonta on rikasta ja jotka houkuttelevat vuosittain yli kymmenen miljoonaa turistia (12,5 milj. Istanbul ja 17,5 milj. Pariisi). Pariisin kulttuurikenttää kiinnostava kulttuuritarjonta voisi mahdollisesti kiinnostaa myös Istanbulissa. Valitsin mukaan myös Kööpenhaminassa sijaitsevan instituutin, sillä Tanskan instituutti on kooltaan, toimintatavoiltaan ja käsittelemiltään aihepiireiltään hyvin erilainen kuin Pariisin. Tanskan instituutissa on kahden työntekijän lisäksi harjoittelija. Instituutissa on vuosien varrella pyritty karsimaan hallintokustannuksia ja suunnattu tapahtumien tuottamiseen ja tulokselliseen toimintaan. Ranskan instituutissa sen sijaan on harjoittelijoita lukuun ottamatta yhdeksän työntekijää. Opetus- ja kulttuuriministeriö on myöntänyt Tanskan instituutille vuoden 2017 toimintaa varten 240.000 euroa ja Pariisin instituutille 640.000 euroa (Suomen kulttuuri-instituuttien toiminta-avustukset 2017). Avustusten määrä antaa

suuntaa ymmärtää instituuttien toimintojen laajuutta. Tanskan toimintamalli voisi näin ollen tarjota matalamman kynnyksen mallintamisen Istanbulin kulttuurikentälle.

Merkittävä ero Tanskan ja Ranskan instituuteissa on näiden historiassa. Tanskan instituutti on syntynyt aikoinaan Tanskassa asuvien suomalaisten tarpeista. Tanskan instituutin taustataho on tanskalainen. Ranskan instituutin tausta- ja perustajatahona sen sijaan toimii suomalainen säätiö (Ekman 2016).

Tutkimusta tehdessäni huomasin, että mielikuva instituuttien toiminnasta eroaa suuresti jopa instituuteissa työskentelevien tai instituuttien kanssa yhteistyötä tekevien ihmisten kesken. Suomen Lähi-idän instituutin säätiön hallituksen jäsen, suurlähettiläs Maria Serenius arvostaa instituuttien toimintaa suuresti, mutta kokee toiminnan olevan vanhanaikaista (Serenius 2016). Näin kokee myös Senja Larsen Kauppalehteen 25.11.2016 kirjoittamassaan mielipidekirjoituksessa *Kulttuurin sykkivä sydän*. Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituuttien toiminnanjohtaja Tove Ekman toteaa kuitenkin kirjoittamassaan vastineessa, että instituutit tuottavat ohjelmaansa nimenomaan tarttumalla ajankohtaisiin ilmiöihin ja virtauksiin. Ohjelmistossa käsitellään myös ajankohtaisia yhteiskunnallisia teemoja, kuten pakolaiskriisiä ja kodittomuutta (Ekman & Savunen 2016).

Myös Pariisin instituutin toiminnanjohtaja Meena Kaunisto korostaa haastattelussaan toiminnan ajankohtaisuutta. Pariisissa on erityistä kiinnostusta lifestyle-konsepteihin. Esimerkiksi vuonna 2015 instituutti järjesti suomalaisen katutaidefestivaalin, jossa muutaman päivän aikana vieraili dj soittamassa musiikkia ja suomalainen julkkiskokki Richard McCormick valmistamassa katuruokaa. Urbanit ilmiöt vetävät kävijöitä ja Pariisissa instituutti haluaa käsitellä nimenomaan näitä toiminnassaan. "Me halutaan olla ajassa kiinni niin paljon kuin mahdollista" (Kaunisto 2016). Hän odottaa innolla vuonna 2017 toteutuvaa *Mobile Home* -projektia, jonka yhteydessä Pariisin instituutin saliin rakennetaan *KOTI Sleepover* -aittaelämysi. Suunnittelija Linda Bergrothin *KOTI* on kuudesta puuaitasta koostuva installaatio, josta kuka tahansa voi varata yöpymisen Airbnb -palvelua hyödyntäen. Meena Kaunisto toteaa tulevan projektin olevan yksi jännittävimmistä projekteistaan, jossa hän ottaa hypyn tuntemattomaan. "Mun työn tärkeämpiä asioita on haistaa mitä on ilmassa, haistaa ne asiat ennen kun ne arkipäiväistyy". Hän kertoo tekevänsä parhaansa, jotta instituutti uskaltaisi ottaa riskejä ja olla rohkea (Kaunisto 2016).

Rohkeaksi teoksi voi todeta myös kahvilan ja pienen myymälän perustamisen instituutin tiloihin vuonna 2014. Suomalaisella designilla sisustettu valoisa ja avara kahvila löysi nopeasti paikkansa pienistä kahvihuoneistaan tutussa kaupungissa. *Financial Times* ja monet paikalliset lehdet ovat valinneet Pariisin instituutin kahvilan kaupungin parhaiden kahviloiden joukkoon. Kahvilan perustamisen ansiosta instituutin kävijämäärä 48-kertaistui. Samalla myymäläpuoli, jossa on esillä ja myynnissä suomalaista designia on toiminut sisäänheittäjänä. Kauniston mukaan vilkkaassa kaupunginosassa sijaitsevan instituutin on oltava avoin jokaiselle ohikulkijalle. "Pariisissa ei voi suunnata toimintaa vain paikallisille, täällä kohtaa ihmisiä ympäri maailmaa", toteaa Kaunisto ja uskoo instituutinsa tuovan Suomen ulottuville myös laajemmalle yleisölle.

Pariisin instituutin tiloissa on mahdollista järjestää näyttelyitä, seminaareja, kursseja ja jopa akustisia konsertteja. Suurempia tuotantoja instituutti toteuttaa yhteistyössä festivaalien, paikallisten teattereiden ja konserttisalien kanssa. Myös yhteistyö muiden pohjoismaiden instituuttien ja suurlähetystöjen kanssa on tiivistä. Yhteistyö on tuottanut mm. elokuvafestivaalin. "Yhteistyö lisää näkyvyyttä ja painoarvoa", Kaunisto korostaa. Vaikka Pariisin instituutin kulttuurillinen toimintakenttä on laaja, instituutin ohjelma rakennetaan pääosin teemakokonaisuuksien alle. Joka vuosi on kaksi teemaa, joiden ympärille valitaan laadukasta ohjelmaa. Teemakokonaisuuksien avulla on helpompaa perustella myös miksi kaikki ohjelmaehdotukset eivät mahdu mukaan. "Tällä kertaa ei sovellu banaanikärpästutkijoiden kahdeksanpäiväinen seminaari tiloihimme, kiitos", vitsailee Kaunisto (Kaunisto 2016).

Tanskan instituutin toiminnanjohtajana pitkään toiminut Esa Alanne kertoo kulttuuritarjonnan toimivan eri tavalla Pariisissa kuin Tanskassa. "Pariisi on paikkana älyttömän iso. Instituutti on siellä tehnyt pitkän työn samassa paikassa. Siellä varmaan toimii, että tuodaan ihmiset paikkaan, jossa on kahvila ja näyttely" (Alanne 2016). Hän pohtii ovatko kahvilassa käyvät ihmiset samoja, jotka kuluttavat korkeakulttuuria. Vaikka näin olisikin, hän ei usko mallin toimivan samalla tavalla Kööpenhaminassa. Pariisin instituutin laajan toimintakentän sijaan Tanskan instituutti on keskittynyt suomalaisen kuvataiteen vientiin. Alanne on luopunut instituutin omista isoista tiloista ja käyttää hyväkseen Tanskassa sijaitsevaa 200 näyttelytilaa ja galleriaa. Alanne on toiminut Tanskan instituutin toiminnanjohtajana vuodesta 1999 ja luonut vakaan aseman tanskalaisella kulttuurikentällä, jossa instituutti tunnetaan luotettavana yhteistyökumppanina. "Peruslinja on pitänyt paikkansa vuosien mittain", hän

muistuttaa, "pyrkimys on päästä keskeiseen kenttään kiinni ja tehdä oikeiden ihmisten kanssa yhteistyötä". "On tärkeää, että instituutti palvelee taiteilijoita", hän painottaa. "Menestys tuottaa taiteilijoille voittoa." Alanne oli mukana instituutin toiminnassa myös 2000 –luvun alussa, jolloin taidemarkkinat kiehuivat Tanskassa. "Suomalaisen kuvataiteen kysyntä oli kovaa ja taidetta ostettiin miljoonien kruunujen edestä. Vuonna 2008 moni galleristi meni sitten nurin ja konkurssiin, moni kuvataiteilija jäi heikoille ja taiteen arvo romahti, sitä oli aika hurja katsella." Alanne näkee muuttuvaan toimintaympäristöön sopeutumisen yhtä tärkeäksi kuin Kaunistokin (Alanne 2016).

Viime vuosina on Tanskan instituutin toimintakenttä laajentunut. Instituutti on ollut mukana järjestämässä jo 15 vuoden ajan pohjoismaista *Spot* -musiikkifestivaalia. Tämän lisäksi instituutti on ollut mukana viemässä suomalaista teatteria ja esitystaidetta Tanskaan. Muotoilun ja designin Alanne kokee Tanskassa kaupallistuneen jo liiankin, joten instituutti ei ole nähnyt tarvetta tuoda suomalaista designia samalla tavalla esiin kuin esimerkiksi Pariisissa. Alanne ei kuitenkaan näe taiteen ja liiketoiminnan sinänsä olevan ristiriidassa. "Rajoja voi vetää ja uudelleen määritellä. Kulttuuri on kokemus, jota voi jakaa. Jos se on korkeatasoista, se vahvistaa kansan imagoa, mikä vahvistaa myös kaupallista kanssakäymistä. Business on myös mielikuvien myymistä; ne tukevat toisiaan", kommentoi Alanne kertoessaan helsinkiläisen tanssiryhmän *Gruppen Fyran* kuuluisan *Illums Bolighus* -tavaratalon näyteikkunassa toteuttamasta esityksestä elokuussa 2016. Esitystä sponsoroivat yksitoista suomalaisyritystä, joiden tuotteet olivat mukana osana esitystä (Alanne 2016).

Molempien instituuttien toiminnanjohtajat myöntävät tietyn määrän hulluutta tukevan työtä. Menestyksen tärkeimpinä työkaluina molemmat pitävät yhteistyötä paikallisten korkeatasoisten ammattilaisten kanssa sekä verkostoitumista oikeiden tahojen ja ihmisten kanssa. Myös Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituutti ry:n toiminnanjohtaja Tove Ekman tähdentää kontaktien luomisen ja eri alojen ihmisten yhteen tuomisen ruohonjuuritasolla olevan instituuttien tärkeimpiä tehtäviä. Hän muistuttaa instituuttien olevan sillanrakentajia ja ovien avaajia ja kiistää niiden olevan systemaattisia vientiorganisaatioita (Ekman 2016).

Molemmat toiminnanjohtajat kertovat instituuttiensa harrastavan kaksisuuntaista kulttuurivaihtoa, mutta ei läheskään riittävästi. Vahva prioriteetti on Suomen kulttuurialan tunnettavuuden lisäämisellä kohdemaassa. Tove Ekman nostaa esiin

erityisesti Lontoon ja Benelux -instituuttien toiminnan onnistuneena kaksisuuntaisena toimintana. Lontoon instituutti järjestää säännöllisesti tapahtumia myös Suomessa ja Benelux -instituutti on onnistunut luomaan mm. maiden sirkustaiteilijoiden välille pitkäaikaista yhteistyötä. Kaksisuuntaisuuteen halutaan panostaa entisestään tulevaisuudessa. Esa Alanne on vuosien mittaan tuonut tanskalaisia galleristeja Suomeen tutustumaan taiteilijoihin ja heidän työhönsä. Instituutti on toiminut näin ollen ennemminkin välittäjänä kuin kuraattorina. Galleristit ovat itse kutsuneet haluamansa taiteilijavieraan. Hän on tehnyt yhteistyötä mm. *Framen* ja *Kiasman* kanssa, ja on yhdessä tanskalaisten kanssa etsinyt ”makeimmat ja uusimmat jutut” Suomen kuvataidekentältä. Matkat ovat samalla edesauttaneet suomalaisia kentän edustajia verkostoitumaan tanskalaisten kanssa ja vahvistanut vuoropuhelua molemmin puolin (Alanne 2016).

Helsinki International Artist Programme HIAP:n hallituksen puheenjohtaja, Viron instituutin entinen toiminnanjohtaja Riitta Heinämaa ymmärtää miksi instituutit luokitellaan edelleen helposti kulttuurin vientiorganisaatioiksi. ”Vanhan ajan toimintamallit olivat promootio- ja maabrändäyskoneistoja [...] menet sinne ja esittelet siellä, että näin hienoa meillä on [...] monet taiteilijat vierastavat tätä täysin ja kyllä johto ymmärtää tämän nykyään, mutta vielä on kehitettävää”. Heinämaa on sitä mieltä, että ajat ovat muuttuneet ja että asiat on mahdollista tehdä nykyisin myös toisin. Hän korostaa verkostoitumisen ja yhteistyön tasapainon merkitystä kulttuurivaihdossa (Heinämaa 2016).

6.1.2 Istanbulin eurooppalaiset kulttuuri-instituutit

Euroopan Unionin valtioiden kulttuuri- ja koulutusohjelmia ulkomailla toteuttavien kulttuuri-instituuttien yhteistyöverkosto EUNIC:lla on Turkissa kymmenen pääjäsentä ja viisi kumppanuusjäsentä. Yhdeksän näistä toimii Istanbulissa. Nämä ovat Itävallan, Ranskan, Saksan, Unkarin, Italian, Espanjan, Romanian ja Brittien kulttuuri-instituutit sekä Tšekin suurlähetystö (EUNIC Turkey). Näiden lisäksi Istanbulista löytyy lukuisia muita eurooppalaisia maita edustavia kulttuuri-instituutteja, kuten Kreikan, Tanskan ja Hollannin kulttuuri-instituutit sekä monen maan kulttuuriattasea. Tämän opinnäytetyön puitteissa keskityin Suomen tiede- ja kulttuuri-instituutti ry:nkin jäsenenä toimiviin EUNIC:in jäseniin. Lähetin elokuussa 2016 Istanbulissa toimiville kahdeksalle kulttuuri-instituutille kyselyn kartoittaakseni niiden toimintansa luonnetta. Kyselylomakkeen yksi heikkouksista oli, ettei se mahdollistanut varmistua siitä, miten vakavasti vastaajat

suhtautuivat tutkimukseen: olivatko he pyrkineet vastaamaan huolellisesti ja rehellisesti (Hirsjärvi ym. 2000, 182). Vastaukset sain neljältä; Itävallan, Italian, Unkarin ja Ranskan kulttuuri-instituutilta, jotka kaikki eroavat toisistaan paljonkin. Näistä vanhin on Italian kulttuuri-instituutti, jonka perustamisvuosi on 1927 ja uusin Unkarin kulttuuri-instituutti, joka perustettiin vuonna 2013. Italian kulttuuri-instituutti toimii Istanbulissa 1-5 henkilön voimin, kuten Unkarin instituuttikin. Itävallan instituutissa työskentelee 5-10 henkilöä ja Ranskan instituutissa, joka keskeisen sijaintinsa vuoksi toimii tunnettuna kohtaamispaikkana, yli 10 henkilöä. Ranskan instituutit löytyvät Turkissa Istanbulin lisäksi myös Ankarasta, Izmiristä ja Adanasta. Myös Itävallan ja Unkarin puolesta on Ankarassa läsnä kulttuuritoimijoita, mutta ei yhtä laajamuotoisena kuin Istanbulin instituutti.

Kysyin instituuteilta mikä väite kuvaisi parhaiten heidän tavoitteitaan Istanbulissa. Itävallan instituutti näki itsensä Itävallan ja Turkin välillä toimivana kulttuurisiltana. Italian ja Unkarin instituutit vastasivat esittävänsä ja edustavansa maansa kulttuuria Turkissa, kun taas Ranskan instituutti määritteli itsensä suositukseksi kulttuurikeskukseksi. Jokainen koki Italian instituuttia lukuun ottamatta instituuttinsa olevan innovatiivinen ja walk-in-ystävällinen.

Jokaisen toimintamuodot olivat moninaisia. Ranskan instituutti valitsi ainoana kaikki monivalintakysymykseni kolmesta kenttää kysyttäessä toiminnan keskeisimpiä toimintamuotoja (Taulukko 1). Kirjallisuus ja musiikki löytyivät jokaisen vastauksista. Kysyessäni minkä tyyppisiä toimintoja instituutit toteuttavat, olivat vastaukset yhtä rikkaita; kielen opetuksesta festivaaliosallistumisiin, näyttelyiden järjestämisestä asiantuntijaseminaarien kokoamiseen, kolmannen sektorin kanssa toteutettavasta yhteistyöstä kulttuuriprojektien hallintaan.

Taulukko 1. Kulttuurin alat, joilla instituuteilla on Istanbulissa toimintaa

	Austrian Cultural forum	Istituto Italiano Cultura	di Hungarian Cultural Center	Institut français Istanbul
<i>Kirjallisuus</i>	x	x	x	x
<i>Musiikki</i>	x	x	x	x
<i>Esittävät taiteet</i>	x		x	x
<i>Kuvataide</i>	x	x	x	x
<i>Muotoilu</i>		x	x	x
<i>Luova teollisuus</i>	x		x	x
<i>Opetusala</i>		x	x	x
<i>Kansalaisyhteiskunta</i>				x
<i>Lapset</i>				x
<i>Tutkimus</i>			x	x
<i>Innovaatio</i>			x	x
<i>Peliteollisuus</i>				x
<i>Matkailu</i>			x	x

Jokainen instituutti järjestää tapahtumia myös omissa tiloissaan (Taulukko 2). Itävallan instituutilla on oma galleria ja auditorio. Italian instituutilla kirjasto, luokka ja auditorio. Unkarin instituutilta löytyvät nämä kaikki. Ranskan instituutilla on näiden lisäksi myös oma kahvila. Oma taiteilijaresidenssi oli ainoastaan Itävallan instituutilla.

Kaikkien instituuttien toiminta keskittyy pääasiallisesti Istanbuliin, mutta toiminnan osia ulottuu myös muihin Turkin kaupunkeihin. Kysyessäni missä muussa kaupungissa instituutit olivat toimineet viimeisen kolmen vuoden aikana, jokainen mainitsi Italian instituuttia lukuun ottamatta vähintään viisi kaupunkia. Istanbulissa instituutit tekevät tiivistä yhteistyötä siellä sijaitsevien paikallisten kulttuuritoimijoiden kuten *Borusan*

sätiön, Istanbulin kulttuuri- ja taidesäätiön, museoiden, festivaalien, kuntien⁶ ja yliopistojen kanssa.

Taulukko 2. Instituuttien tarjoamat tilat

	Austrian Cultural forum	Istituto Italiano di Cultura	Hungarian Cultural Center	Institut français Istanbul
<i>Kirjasto</i>		x	x	x
<i>Galleria</i>	x		x	x
<i>Kokoushuone / luokka</i>		x	x	x
<i>Auditorio / konserttisali</i>	x	x	x	x
<i>Kahvila</i>				x
<i>Residenssi</i>	x			

Vanhojen instituuttien, kuten Italian ja Ranskan instituuttien rinnalle perustettujen uusien instituuttien, kuten Unkarin instituutin perustaminen vahvistaa, että Istanbulissa riittää kiinnostusta muiden maiden kulttuuria kohtaan. Mielenkiintoista myös on, ettei instituuttien toiminta-alue ole keskittynyt yhteen kulttuurin alaan, kuten esimerkiksi suomalaisen instituutin toiminta Kööpenhaminassa, vaan ne toimivat dynaamisesti monimuotoisella kentällä (Taulukko 3). Jokainen instituutti tekee vahvasti yhteistyötä paikallisten toimijoiden kanssa, mutta myös keskenään. Istanbul kaupunkina ei siis ainoastaan toimi kohtaamispaikkana turkkilaisten ja instituuttien välillä, vaan siellä kohtaavat myös eurooppalaiset toimijat keskenään.

⁶ Istanbulin suurkaupunki on jaettu hallinnollisesti 41 eri kuntaan.

Taulukko 3. Instituuttien keskittymisalueet

	Austrian Cultural forum	Istituto Ital- iano di Cul- tura	Hungarian Cultural Cen- ter	Institut français Istanbul
<i>Kielen opetus</i>		X	X	X
<i>Asiantuntijaseminaarien jär- jestäminen</i>	X		X	X
<i>Vaihto-ohjelmien koordinointi (opiskelijoille/ammattilaisille)</i>			X	X
<i>Tutkimus</i>			X	X
<i>Koulutusneuvonta</i>	X	X	X	X
<i>Matkailutiedotus</i>			X	X
<i>Lasten ohjelmat</i>			X	X
<i>Näyttelyiden järjestäminen</i>	X		X	X
<i>Musiikki-, teatteri-, tanssi esitysten tuottaminen</i>	X	X	X	X
<i>Osallistuminen paikallisiin festivaaleihin</i>	X	X	X	X
<i>Oman festivaalin jär- jestäminen</i>	X		X	X
<i>Kulttuuriprojektien koordi- nointi</i>	X	X	X	X
<i>Yhteistyö paikallisten jär- jestöjen kanssa</i>	X		X	X
<i>Yhteistyö paikallisten yritysten kanssa</i>	X		X	X
<i>Paikallisten kulttuuritapah- tumien sponsorointi</i>		X	X	X

6.2 Haastattelujen purku

Haastattelin kehittämistyötäni varten yhteensä kuuttatoista henkilöä. Jokaisella oli taustastaan riippuen joko taiteellista, liiketaloudellista tai diplomaattista annettavaa maiden välisen yhteistyön kehittämiseksi ja kumppanuuden rakentamiseksi. Haastatteluiden perusteella sain laajan kuvan kulttuurin alan toimijoiden näkemyksistä koskien Istanbulin kulttuurikenttää sekä heidän toiveitaan Turkin ja Suomen kumppanuuden tulevaisuudesta.

6.2.1 Istanbul haasteellisena toimintakenttänä

Haastatellessani niin suomalaisia kuin turkkilaisiakin asiantuntijoita nousi erityisesti neljä kulttuurikumppanuuden tulevaisuuteen vaikuttavaa haastetekijää ylitse muiden; toimintakulttuuri, toimintaympäristö, rahoitus sekä kulttuurin käsitteen rajaaminen.

Näistä ensimmäinen oli **toimintakulttuurien ero**. Yhteisen kielen ongelma on helpommin ratkaistavissa kuin vakiintuneiden toimintatapojen sopeuttaminen edes sen verran, että yhteistyö mahdollistuisi. "Suomalaiset ovat varovaisia, suomalaiset suunnittelevat hyvin ja paljon. Lyhytjännitteisyys on heille haaste", kuvailee Kari Korkman, joka on kokenut turkkilaisen näyttelyjärjestäjän perumisen *Helsinki Design Weekin* aikana vain kaksi viikkoa ennen avajaisia. Heille varattu paikka jäi tyhjäksi koko tapahtuman ajaksi (Korkman 2016). Maria Serenius toteaa, että Turkki koetaan vieraaksi ja erilaiseksi monen suomalaisen toimijan mielestä, vaikkakin nuorempi sukupolvi osaa sopeutua haasteeseen paremmin (Serenius 2016).

Toimintakulttuurin koki vieraaksi myös Suomen Goethe -instituutin johtaja Mikko Fritze Istanbulissa ollessaan vuonna 2007. Fritze osallistui matkallaan konferenssiin, jonka aiheena oli kaupungin hallinnon johtaminen. Tuolloin pääministerinä toiminut Recep Tayyip Erdogan oli tapahtuman pääpuhujana. "Joka puolella oli kuvia hänestä, ihmiset ikään kuin palvoivat häntä [...] Se oli näyttävä tilaisuus. Vein Erdoganille [Tallinnan] pormestarin terveiset [...] Hän vaikutti hyvin autoritääriseltä [...] Eivät eurooppalaiset ymmärrä Erdoganin tapaa käyttää kansainvälistä kulttuuritapahtumaa poliittisena näyttäytymispaikkana [...] Länsimaisille se oli jopa pelottavaa". Fritze kuitenkin lisää, "Vaikka Erdoganin tapahtuma näytti sitä kovuutta ja häikäilymyyttä mikä siellä politiikassa voi olla, oli siellä myös kivaa ja pehmeätä ja kiinnostusta, oli valtavasti ja kivaa porukkaa [...] [Istanbul on] mieletön paikka [...] Idän ja lännen suhde, siellä on mieletön kulttuuritausta. Tuolloin syntyi myös yhteinen projektimme." Yhteisellä projektilla Fritze viittaa vuoteen 2010 ja Istanbulin Euroopan kulttuuripääkaupunkivuoteen sekä vuoteen 2011, jolloin Istanbul ja Tallinna tilasivat yhteistyössä Tallinnan kulttuuripääkaupunkivuoden kunniaksi Arvo Pärtiltä sävellyksen *Adam's Lament*. Teos luotiin alkujaan esitettäväksi Istanbulin kuuluisassa *Hagia Sophia* -museossa, mutta siirrettiin viime hetkellä *Hagia Irene* -museoon. "Me haluttiin järjestää Arvo Pärtin konsertti *Hagia Sofiassa*. Hän tarkoituksensa oli luoda tänne teos, joka olisi maailmoja yhdistävä. Hän teki Adamin ympärille sen teoksen [...] Me päästiin niin pitkälle, että järjestettiin siellä [*Hagia Sofiassa*] soundcheckikin. Koko se prosessi

oli mieletön. Edes vielä aamulla ei tiedetty saadaanko lupaa siihen soundcheckiin. Se [*Hagia Sofia*] on niin symbolinen paikka [...] Joku väänsi jotain nappia ja päästiin sinne, mutta ei sitä konserttia saatu sitten kuitenkaan järjestää siellä [...] se oli Istanbulin kulttuuripääkaupunkivuoden päätapahtuma ja monen lehden mukaan paras tapahtuma. Presidentit tuli molemmista maista, mutta ei se mennyt poliittiseksi tapahtumaksi kuitenkaan. Se oli hieno!" (Fritze 2016).

Fritzen kokemus kuvaa hyvin minkälaisia haasteita toimintakulttuurien erot voivat aiheuttaa. Viestintäkoordinaattori Emre Erbirer *Atölye Istanbul* -kulttuuriorganisaatiosta näkee tässä haasteessa myös mahdollisuuksia. "Jäykkä, kylmä ja järjestelmällinen Suomi tarjoaa kullan arvoisen vastakohtan välimerellisen kulttuurin omaavalla Turkille, joka on rento ja epämuodollinen, juuttunut lännen ja idän väliin" (Erbirer 2016).

Toinen useassa haastattelussa esiin noussut haaste oli turkkilainen **toimintaympäristö**, johon jo Fritzenkin kokemukset viittaavat. "Turkissa on se haaste, että kulttuurin vapaus ei ole varmaa. Julkisella paikalla [tapahtumajärjestelyt] ovat varmasti haastavia. Kuvittelen, että olisi parempi jos on oma tila, jossa voisi vapaasti järjestää omia tapahtumia" (Fritze 2016). Kuraattori ja taidekriitikko Hande Oynarin kommentti Istanbulin kulttuurikeskuksien yhä kasvavasta klusterisoitumisesta ja kulttuurin kuluttajien kokemukset kulttuurikeskuksista turvallisina kuplina tukevat Fritzen olettamusta. Turkki on poliittisesti polarisoitunut ja johtuen vuoden 2016 sisäpolitiikan käännteistä ja jatkuvista terrori-iskuista ilmapiiri sen verran kireä, että toimintaympäristöä on hyvin vaikea kuvailla positiiviseksi, oikeudenmukaiseksi tai kehittyväksi. Tätä opinnäytetyötä kirjoittaessani istanbulilainen toimintaympäristö on ollut pysähdyksissä. Kuvataiteilija Pilvi Takala osoitti vastauksessaan huolestumisensa, "Toki nyt poliittisen tilanteen vuoksi taideala on myös vaikeuksissa ja moni tuttuni [on] lähtenyt [Istanbulista] ulkomaille" (Takala 2016).

Istanbulin kulttuuri- ja taidesäätiön puheenjohtaja, kulttuurivaikuttaja Bulent Eczacibasi vakuutti heidän jatkavan työtään, jotta Istanbul pysyisi kulttuuri/taide alan yhtenä pääkaupunkina. "Elämme poikkeuksellisia aikoja. Vaikutukset näkyvät luonnollisesti myös kulttuuri- ja taidekentällä. Jotkut taiteilijat epäröivät Turkkiin matkustamista. Joudumme tekemään paljon töitä vakuuttaaksemme heidät. Koemme kaikesta huolimatta ulkomaalaisten kumppaniemme pyrkivän vilpittömästi jatkamaan yhteistyötämme. Uskon, että näinä aikoina on äärimmäisen tärkeää pysyä mukana globaalin kulttuuri- ja taidekentän menossa" (Eczacibasi 2016).

Istanbulissa toimivien eurooppalaisten kulttuuri-instituuttien toimintaan eivät Turkin kesän 2016 sisäpoliittiset käänteet näyttäneet kyselyni (5.8.2016) mukaan kuitenkaan vaikuttaneen kovinkaan merkittävästi. Instituutit eivät myöskään olleet huolissaan tulevaisuudestaan (Taulukko 4). Kuten Suomen kunniakonsuli Jeff Hakko haastattelussaan totesi, ”Pelon mukana ei voi elää, elämä jatkuu” (Hakko 2017).

Taulukko 4. Turkin sisäpolitiikan vaikutus eurooppalaisten kulttuuri-instituuttien toimintaan Istanbulissa

	Austrian Cultural Forum (1963)	Instituto Italiano di Cultura (1927)	Hungarian Cultural Center (2013)	Institut Français (1970)
<i>Politiikan käänteet vaikuttavat suunnittelemiimme tilaisuuksiin</i>	2	2	3	3
<i>Olemme huolestuneita instituuttimme tulevaisuudesta politiikan käänteistä johtuen</i>	2	1	1	2
<i>Emme tunne uhkaa turvallisuuden suhteen työpaikallamme</i>	5	4	5	4

(5= olen täysin samaa mieltä, 1= ei pidä paikkaansa)

Myös molemmilla haastattelemillani suurlähettiläillä oli sanottavaa toimintaympäristöstä. Suomen Turkin suurlähettiläänä vuosina 2012-2016 toiminut Nina Vaskunlahti piti erityisen haastavana markkinoiden läpinäkyvättömyyttä, lainsäädännön ennustamattomuutta ja byrokratiaan määrää. Myös Maria Serenius (suurlähettiläänä 2004-2008) uskoi Turkin valtion ja ministeriöiden vaatiman byrokratian uuvuttavan suomalaiset helposti. Paperiasioiden selvittämiseen Turkissa menee helposti huomattavasti enemmän aikaa kuin mihin suomalaiset ovat tottuneet (Serenius 2016).

Kolmantena haasteena haastatteluissa nousi esiin **rahoitus**. Rahoituksen vähenemisen uhan nostaa esiin myös opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan

vuoden 2025 strategia. "Taloustilanne säilyy ainakin lähivuodet hyvin vaikeana, mikä lisää painetta uudistaa rahoitusrakenteita eri toimialoilla" (Pirnes 2016, 9). Rahoitusmahdollisuuksiin vaikuttaa vahvasti myös epävakaa toimintaympäristö. Mitä avoimempaa yhteiskuntaa pidetään, sitä paremmat mahdollisuudet on houkutella myös rahoittajia, kertoo suurlähettiläs Vaskunlahti. Suurlähettiläs Serenius koki vahvaksi avaukseksi Turkissa toimiville yrityksille suunnatut räätälöidyt sponsoriohjelmat (Serenius 2016). Vaskunlahti puolestaan koki kulttuurisponsoroinnin ajan jo olevan ohi. "Suomalaisissa firmoissa vetäjät ovat useimmiten turkkilaisia, eikä heidän Suomi -linkkinsä ei ole niin vahva. Suomen ja Turkin ystävyysuhteiden 90-vuotisjuhlavuotena (2014) firmat olivat hyvin niukasti mukana, mikä on erittäin valitettavaa" (Vaskunlahti 2016). *Metsä Groupin* Turkin alueen toimitusjohtaja Dogan Yalcinkaya kuvaili niin ikään yrityssponsoroinnin merkityksen vähenevän tulevaisuudessa, vaikkakin suomalaisia yrityksiä on jonkin verran ollut mukana suomalaisten tapahtumien toteuttamisessa Turkissa. Etenkin *Nokia* ja *Kone* ovat olleet suuryrityksistä aktiivisimpia sponsoreita. Yalcinkayan väitteen mukaan leikkauksien ohessa toinen syy sponsoroinnin vähenemiseen on päätösvastuun siirtyminen paikallisilta konttoreilta pääkonttoreihin. "On myös muistettava", lisää Yalcinkaya, "että yritykset tavoittelevat voittoa." "Suomalaiset yritykset, jotka toimivat Turkissa ovat pääsääntöisesti teollisuusalalla tai myyvät ns. välituotteita, mikä tarkoittaa, etteivät yksittäiset kuluttajat kuulu niiden asiakasryhmään. Sponsoroinnista yritykset eivät näin ollen saa minkäänlaista välitöntä hyötyä. FMCT (*fast moving consumer goods*) -yritykset sen sijaan lähtevät mielellään sponsoroimaan, sillä ne hyötyvät aivan eri tavalla näistä tapahtumista. Valitettavasti suomalaisia FMCT -yrityksiä ei Turkissa ole kovinkaan montaa" (Yalcinkaya 2016).

Viimeinen useimmissa vastauksissa esiin noussut haaste oli **kulttuurin käsitteen määrittäminen**. "Tää on niin sekavaa sektori tämä kulttuuri / kulttuurivienti / kulttuuriyhteistyö [...] Se on haasteellista saada otetta, se lipsuu koko ajan [...] Se vaatii valintojen tekemistä ja selkeää ohjelmaa", suurlähettiläs Serenius mietti (Serenius 2016). Myös muut haastateltavat käyttivät termiä laajasti. Haastatteluissa kulttuurin käsitteen alle määriteltiin taiteellinen toiminta, koulutukseen liittyvä yhteistyö, luova talous, järjestö- ja media-alojen yhteistyö, arkkitehtuuri ja tiedemaailma (Alanne 2016; Erbirer 2016; Heinämaa 2016; Kaunisto 2016; Korkman 2016; Oynar 2016; Vaskunlahti 2016)

6.2.2 Toimijoiden toiveet ja tarpeet

Haastatteluissa nousi esiin useita toiveita keskustellessamme Suomen ja Turkin välisestä kulttuurikumppanuudesta. Molemmat Ankarassa palvelleet Suomen suurlähettiläät totesivat, etteivät ulkoministeriön resurssit riitä jatkuvan kulttuuriyhteistyön ylläpitämiseen. "Meidän voimavaroja ajatellen se [kulttuuriyhteistyön ylläpitäminen] ei kuitenkaan ole ykkösasia. Ne [resurssit] menee poliittisen tilanteen seurantaan, valtiovierailuihin, raportointiin, pakolaiskysymykseen", Vaskunlahti totesi. (Vaskunlahti 2016) Hänen mielestä ihanteellisinta olisi, jos Turkissa asuvat yksittäiset "Suomen ystävät" saisi jonkin mekanismin avulla tuotua yhteen ja tuettua heidän aloitteitaan. Myös suurlähetystössä pitkään kulttuurisihteerinä toiminut Mervi Nousiainen toi keskustelussamme esiin, että Turkista löytyy paljonkin ihmisiä, joita Suomi kiinnostaa: "On liikemiehiä, jotka seuraavat Suomen talousuutisia, on heitä, jotka tykkäävät matkustella Suomeen, on nuoria, joita erityisesti suomalainen musiikkikulttuuri kiinnostaa, on opiskelijoita, jotka ovat olleet vaihto-oppilaina Suomessa [...] Meiltä usein kysytään missä suomen kieltä voisi opiskella Turkissa" (Nousiainen 2016). "Jos heitä voisi auttaa löytämään yhteen, ehkä sitä kautta voisi syntyä jotain...", mietiskeli Vaskunlahti. Hän oli vahvasti sitä mieltä, että mekanismeihin yksittäisten kansalaisten kanssakäymisen ja vuorovaikutuksen lisäämiseksi olisi erityistä tarvetta (Vaskunlahti 2016).

Maria Serenius puolestaan kuvaili vastauksessaan vuorovaikutuksen lisäämistä yritysmaailman vuoropuhelua edistämällä. Hän oli sitä mieltä, että suomalaisille Turkissa toimiville yrityksille tarjotut räätälöidyt mentorointiohjelmia ovat hyvä keino (Serenius 2016). Yritystoiminnan vahvistamiseksi on Suomen ulkoministeriö palkannutkin aikaisemmin tässä työssä kertomallani tavalla vuonna 2016 uutta henkilöstöä, jonka tehtävät sijoittuvat pääsääntöisesti Turkin taloudelliseen sydämeen, Istanbuliin. Erityisasiantuntijan tehtävä keskittyy erityisesti taloussuhteiden vahvistamiseen. "Hänet on palkattu nimenomaan liikepuolen kehittämiseen, ei hän voi kulttuuriyhteistyöhön keskittyä samalla, sitä varten tarvitaan ehdottomasti oma attasea tai sitten vaikkapa itsenäinen toimija tai joku taho", korosti Suomen Istanbulin kunniakonsuli Jeff Hakko haastattelussaan. Hänen mielestään on valitettavaa, ettei Suomi ole vahvemmin läsnä Istanbulissa eikä kulttuurikentällä tapahdu oikein mitään. "Olkoot mitä tahansa suomalaista, täältä löytyy ihmisporukka, joka olisi erittäin kiinnostunut [...] Äskettäin oli suomalainen valotaiteilija suuressa ostoskeskuksessa järjestämässä valoshowta ja se sai todella positiivisen vastaanoton täällä [...] Suomi on

eksoottinen paikka täältä katsottuna, todella harmillista, että vähän on tapahtunut kulttuurin kentällä minun aikanani." Kulttuuriyhteistyö kiinnosti Hakkoa kovasti, mutta hän selkeästi odotti ohjeistusta suurlähetystön suunnalta. "Tänä vuonna (2017) Suomi täyttää 100 vuotta, mutta en edelleenkään tiedä mitä teemme sen kunniaksi, minulle ei suurlähetystöstä ole kehonnut mitään" (Hakko 2017). Sekä Serenius että Vaskunlahti vihjasivat keskusteluissamme kunniakonsulien voivan olla myös enemmän oma-aloitteisia kulttuuriyhteistyön edistämisen saralla (Serenius 2016; Vaskunlahti 2016).

World Design Week -verkoston johtaja Kari Korkman myönsi keskustellessamme tulleen kaivanneeksi "välihenkilöä" yhteydenotoissaan Turkin suuntaan. Tämä vaikkakin Korkman on henkilökohtaisten kontaktiensa avulla onnistunut luomaan kukoistavan suhteen Turkkiin. "Meille olisi hyötyä [henkilöstä], joka voisi ehdottaa yhteishankkeita tai tarjota meidän hankkeeseen [paikallisia] kumppaneita [...] Joku, jolla on se verkosto, kontakti, joku, joka on samalla aaltopituudella ja luotettava [...] Toimintakulttuurin ja kielen tuntemuksesta olisi kieltämättä hyötyä" (Korkman 2016).

"Jotain henkilöä tai osoitetta, jonka puoleen kääntyä" kaipasi myös taiteilija Pilvi Takala Istanbulissa ollessaan. Takala matkusti vuonna 2005 Istanbuliin saatuaan henkilökohtaisen kutsun *Istanbul Biennalliin*. Kansainvälisesti arvostettu turkkilainen kuraattori Vasif Kortun oli tutustunut Takalaan studiovierailunsa aikana Kuvataideakatemiassa Helsingissä. Takala vietti kuusi kuukautta taiteilijaresidenssissä Istanbulissa Framen⁷ apurahan turvin. Varsinaista residenssiohjelmaa ei Turkin ja Suomen välille ole, mutta muutamia taiteilijoita molemmista maista on oma-aloitteisesti löytänyt toisen maan residensseihin kansainvälisten ohjelmien kautta. Vaikka Takala onnistui oleskelunsa aikana luomaan omia kontakteja, kertoi hän kaivanneensa lisää tukea etenkin oleskelunsa alkuvaiheessa (Takala 2016).

Taide-alan vaikuttaja Hande Oynar kertoi monen istanbulilaisen taiteilijan haaveilevan residenssitoiminnasta. "Pohjoismaat kiinnostavat istanbulilaisia kulttuurialan toimijoita erityisen paljon. Suomi tarjoaa vahvan vastakohdan Istanbulin hektiselle elämäntylille, monet taiteilijat kaipaavat rauhaa. Etenkin näinä vaikeina aikoina Istanbulista haaveilevat monet lähtevänsä, ei lopullisesti mutta joksikin aikaan. He haluavat lähteä, jotta voivat jatkaa työtään. Taiteilija tarvitsee etäisyyttä poliittiseen realiteettiin, jotta voi

⁷ Frame Finland tekee suomalaisesta nykyaiteesta yhä kansainvälisempää, vahvempaa ja näkyvämpää. Frame tukee taiteen ammattilaisten kansainvälistä toimintaa sekä edistää toimijoiden yhteistyötä Suomessa ja ulkomailla (Frame).

keskittyä luovaan toimintaan. Keskittyminen on hyvin hyvin haasteellista täällä kaiken kaaoksen keskellä tällä hetkellä [...] Mikäli Suomesta avautuisi turkkilaisille taiteilijoille kohdennettu residenssiohjelma, olen 100 % varma, että paikat menisivät muutaman tunnin sisällä" (Oynar 2016). Suurlähettiläs Vaskunlahti ihmetteli myös vastauksessaan, miksei Suomi markkinoi residenssiään taitavammin. "Suomessa on taiteilijaresidenssi, jota meidän pitäisi aktiivisesti markkinoida. Sehän on tietoisuutta ja vuorovaikutusta kasvattavaa toimintaa ja kulttuuridiplomatian uusi merkitys" (Vaskunlahti 2016).

Kulttuurisuhteiden vahvistamiseksi haastatteluiden pohjalta nousivat tärkeimmiksi verkostojen merkitys sekä alan toimijoiden ja avainhenkilöiden tunteminen. Tätä korostivat sekä Suomen instituuteissa, että Istanbulissa toimivat kulttuurivaikuttajat. "Tulevaisuus on verkostoissa, ollaan siirretty hierarkkisesta mallista verkostomalliin. Suurlähetystöt edustavat virallista linjaa. Se juna meni jo," sanoi Korkman ytimekkäästi (Korkman 2016). "Henkilökontaktien luominen on auttanut minua äärimmäisen paljon gallerioiden välistä verkkokalenteria luodessa. Mutta henkilökontaktien luomiseksi on oltava paikan päällä, sitä verkostoa on vaikea rakentaa kaukaa", korosti Hande Oynar (Oynar 2016). Kunniakonsuli Jeff Hakko oli vahvasti sitä mieltä, että Istanbulista puuttuu tyystin suomalaisen kulttuurivastuun omaava taho, joka toimisi avaintahona tai -henkilönä kentän toimijoiden suuntaan. "Meillä on erinomaiset suhteet British Counciliin, Goethe-Institutiin, Ranskan kulttuuri-instituuttiin ja tehdään yhteistyötä heidän kanssaan. Kaikki nämä instituutit ja myös uudet tulijat kuten Unkarin ja Romanian kulttuuri-instituutit ovat hyvin aktiivisesti läsnä Istanbulin kulttuurikentällä ja tekevät yhteistyötä paikallisten kulttuuritoimijoiden, hubbien, keskuksien kanssa. Myös Ruotsin kulttuuriattasea on ollut aktiivinen viime vuosina. Meidän on helppo ja kiinnostavaa seurata heidän työtään täällä [...] Miksi Suomella ei ole ketään toimijaa?", kysyi Emre Erbirer *Atölye Istanbulista*⁸ (Erbirer 2017).

*Protocineman*⁹ perustaja ja vuonna 2016 *Alt Istanbulin*¹⁰ toiminnanjohtajana toiminut Mari Spirito vastasi yhdellä nimellä vastatessaan suomalaisen kulttuurikentän näkyvyyskysymykseen. Nimi kuului taiteilija Pilvi Takalalle. Hänen mielestään Suomi ei

⁸ Atölye Istanbul on luovan alan alusta ja kulttuuriorganisaatio, jonka laboratoriksi kutsutuissa tiloissa järjestetään innovatiivisia kulttuuritapahtumia (Atölye Istanbul).

⁹ Protocinema on vuonna 2011 perustettu kansainvälinen taideyhteisö, jonka tavoitteena on lisätä dialogia eri taiteen alojen toimijoiden välillä. Protocinema sijaitsee Istanbulissa ja New Yorkissa (Protocinema).

¹⁰ Alt Istanbul on arvostettu visuaaliseen ja esittävään taiteeseen keskittyvä keskus Istanbulissa (Alt Bomonti).

ole millään tavalla läsnä Istanbulissa, mikä on harmillista (Spirito 2016). Suomalaisen kulttuurikentän näkyvyyden lisääminen ei ole ollut osa valtiollisten toimijoiden strategiaa; ne ovat suunnanneet rajoitetut resurssinsa kohdennetulle yleisölle järjestettyihin tapahtumiin (Vaskunlahti 2016). Vaskunlahti muistelee tuttunsa joskus todenneen hänelle, että mikäli Suomi havittelee näkyvyyttä Istanbulissa, olisi Suomen rakennettava talvimaisema Bosporinsalmelle (Vaskunlahti 2016). Mari Spirito uskoo korkealaatuisen sisällön vetävän mielenkiintoa suuria ja kalliita hankkeita enemmän (Spirito 2016). Tässä yhteydessä mieleeni muistui Alanteen keskusteluissamme useita kertoja toistama lause: ”Suomessa tehdään korkealaatuista taidetta” (Alanne 2016).

Emre Erbirer kiinnitti vastauksessaan huomiota Suomen ja Turkin kulttuuripolitiikan eroihin. ”Turkissa ei ole vakaata kulttuuripolitiikkaa, mikä ei Suomessa varmaan tulisi kuulonkaan. Turkki on myös vetäytynyt *Luova Eurooppa* -kulttuuriohjelmasta, mikä oli suuri virhe. Virhe oli myös sitoa eurooppalainen *Culture Contact Point* –ohjelma ulkoministeriöön kulttuuri- ja matkailuministeriön sijaan [...] Näistä huolimatta luovan alan, kulttuurin ja taidekentän toimijoita on Istanbulissa paljon ja me emme ole menossa mihinkään [...] Saattaisi olla helpompaa, jos kulttuurikumppanuus Suomen kanssa alkaisi täällä Istanbulissa, meidän on vaikeampi lähteä nyt sinne [...] Mutta yhdessä sitä [kumppanuutta] ehdottomasti täytyy viedä eteenpäin” (Erbirer 2016). Erbirer oli erittäin innostunut rakentamaan suhdetta suomalaisiin taiteilijoihin ja avaamaan tilaa Suomen näkyvyydelle Istanbulissa.

6.3 Ideoita näkyvyyden lisäämiseksi

Miten Suomen näkyvyyttä sitten voitaisiin lisätä Istanbulin kulttuurikentällä? Tarvitaanko erityisiä painopistealueita? Vai miten olisi edettävä? Haastattellessani asiantuntijoita syntyi monia hyviä ideoita. Esimerkiksi suurlähettiläs Vaskunlahden ideat Istanbulissa asuvien Suomen ystävien yhteen saattamisesta, residenssiohjelmien markkinoinnin tehostamisesta tai residenssivaihto-ohjelman muodostamisesta maiden välille, olivat kaikki toteutuskelpoisia huomioita. Myös kunniakonsuli Hakon idea pysyvän kulttuurikentän edustajan asettamiseksi Istanbuliin oli vahva ehdotus. Goethe-Institutin Suomen johtaja Mikko Fritze oli sitä mieltä, että olisi parempi, mikäli Suomella olisi Istanbulissa omat tilat, joissa toimia. Monet muut haastateltavat olivat sitä mieltä, ettei seiniä välttämättä tarvita, mutta osaavia ihmisiä kyllä. ”Se voisi olla vaikkapa reppu selässä liikkuva henkilö”, heitti HIAP:n hallituksen puheenjohtaja Riitta Heinämaa

(Heinämaa 2016). Myös suurlähettiläs Serenius korosti useaan otteeseen tulevaisuuden toimijan olevan ”ketterä, ketterä ja ketterä” (Serenius 2016).

Istanbulin kulttuuri- ja taidesäätiön puheenjohtaja, kulttuurivaikuttaja Eczacibasi uskoi festivaalien roolin kanssakäymisen ja vuorovaikutuksen edistäjinä olevan merkittävä. Hänen näkemyksensä tukikin Halavan ennustetta festivaalien yhä nousevasta trendistä. Pienimuotoisemmat festivaalit, kuten ajatus Istanbulissa järjestettävästä Suomi –festivaalista, herätti haastateltavien kesken eroavia mielipiteitä. Alanne oli vahvasti sitä mieltä, etteivät ”maakeskeiset” festivaalit paranna imagoa vaan ennemminkin heikentävät sitä ammattilaisten kesken, kun taas Kaunisto oli myönteisempi ajatukselle. Pop-up -tapahtumaidea innosti Korkmania, Sereniusta ja Oynaria. ”Pop-up -tapahtumat ovat tällä hetkellä trendikkäitä Istanbulissa, mutta en tiedä kauanko se jatkuu. Mielestäni sen tyyppisiä toimintoja on helppo räätälöidä ajan mukaan” (Oynar 2016). Pop-up -tapahtumalla tarkoitin tässä kohdassa julkisissa tiloissa tapahtuvia, ei-pysyviä, lyhytkestoisia ja kokeilumuotoisia ruohonjuuritason kulttuuritapahtumia. Pop-up –tapahtumien luonteessa kiinnosti erityisesti saavutettavuus. ”Se olisi lähellä ihmisiä”, arveli Serenius (Serenius 2016).

Keitä loppujen lopuksi taiteellisten tuotantojen, yhteistyöprojektien, tapahtumien ja maiden välisen kumppanuuden pitäisi palvella ja hyödyttää. Aihe herätti haastatteluissa paljon keskustelua. Suurin osa haastatelluista oli sitä mieltä, että kulttuurikumppanuuden saavutuksista olisi hyödyttävä ruohonjuuritasolla. ”Ihmisten kanssakäymisen lisäämistä ja vuorovaikutusta on vahvistettava”, totesi Vaskunlahti ja sanoi nimenomaan vuorovaikutuksen olevan motivaatio kulttuurikumppanuudelle (Vaskunlahti 2016). Osa oli sitä mieltä, että taitelijoiden olisi oltava lopullinen hyödynsaaja. ”Tärkeätä on, että kehitetään yhdessä, rakennetaan monipuolisesti, mukaan ottaen eri alat ja sektorit. Tulevaisuuden kulttuurikumppanuudet tulevat olemaan moninaisempia ja kansainvälisempiä”, ennusti Eczacibasi (Eczacibasi 2016).

Kasvokkain tehtyjen haastatteluiden (Ekman, Fritze, Heinämaa, Korkman, Nousiainen, Serenius, Vaskunlahti) lopuksi testasin konkreettisia ideoita, joihin pyysin haastateltavilta lyhyitä ja välittömiä vastauksia (Kuvio1). Tarkoitukseni oli saada spontaaneja odotuksia ja näkemyksiä tulevaisuuden kulttuurikumppanuudesta. Vastausten perusteella on mahdollista todeta, että kaikki toimijat olivat myönteisiä uusille ajatuksille, mutta samalla epäileväisempiä joillekin perinteisille, kuten kulttuuriviikkojen järjestämiselle. *Hiljaisuuden vienti* -ajatus sen sijaan herätti paljon

keskustelua. Hiljaisuuden viennillä hahmottelin ajatusta suomalaisuuteen pohjautuvista teematapahtumista.

Kuvio 1. Poimintoja haastattelujen (Fritze; Heinämaa; Korkman; Nousiainen; Serenius; Vaskunlahti) pohjalta saaduista vastauksista erilaisiin toimintaehdotuksiin.

Hiljaisuuden viennistä syntyi Erbirerin kanssa jatko-haastattelussa idea tapahtumasarjan järjestämisestä. Teemat olisivat suomalaisia, toteuttajat suomalaisia ja turkkilaisia. Tapahtumat olisivat avoimia yleisötapahtumia, joista ”tavalliset ihmiset saisivat iloa ja kosketusta Suomeen” (Erbirer 2017).

Seuraavassa kappaleessa esitän haastatteluiden pohjalta muodostuneiden tarpeiden ja yllämainittujen ideoiden pohjalta syntyneet kyselyn tulokset.

6.4 Kyselyn tulokset

Haastatteluiden analysointi- ja ideoiden kartoittamisvaiheen jälkeen valmistin viidestä kysymyksestä koostuvan kyselyn, jonka lähetin sähköpostitse kaikille haastattelemilleni henkilöille sekä Facebookin aivoriihiin ryhmään kutsumilleni henkilöille. Tavoitteenani oli saada vertailukohtaa haastatteluissa keräämälleni aineistolle, tarkentaa keskusteluissa usein toistuneita aiheita sekä testata tutkimusta tehdessäni syntyneitä uusia ideoita. Seitsemästätoista haastattelemastani henkilöistä kyselyyn vastasi kaksitoista. Neljästätoista kulttuuri- ja taidealalla toimivasta ystävästäni viisi vastasi kyselyyni. Kyselyn toteutin englannin kielellä, sillä se oli osallistujien yhteinen kieli.

Yli puolet kyselyyn vastanneista ei osannut kuvailla tulevaisuudessa Suomesta Istanbuliin päin toteutettavan kulttuuriviennin muotoa. Heistä 29,4 % oli kuitenkin sitä mieltä, ettei se ainakaan olisi taiteellisista lähtökohdista lähtevää, taloudelliselta merkitykseltään vähäistä toimintaa. Kaksi vahvasti liike-elämää edustavaa henkilöä valitsi epätodennäköisimmäksi muodoksi liiketoiminnallisin perustein organisoidun, taloudelliselta merkitykseltään merkittävän toiminnan.

Yksi kysymyksistäni kohdistui kulttuurivaihdon hyötyjiin. Vaihtoehtoisiksi tarjosin kaikki osapuolet, jotka olivat haastatteluiden aikana tulleet mainituiksi; liikemiehet, poliitikot, tavalliset kaupunkilaiset ja ruohonjuuritason, taiteilijat, opiskelijat ja akateemikot sekä turistit. Kaksi vastaajaa seitsemästätoista ei osannut valita ensisijaista hyödyn saajaa, vaan heidän mielestään jokaiseen ryhmään tulisi pyrkiä vaikuttamaan. Kahden yritysmaailman edustajan mielestä liikemiesten tulisi hyötyä eniten. Vastaajista 35,3 % puolestaan oli sitä mieltä, että taiteilijoiden pitäisi olla ensisijainen kahden maan välisestä kulttuuritoiminnasta hyötyvä taho. Suurin osa vastaajista oli kuitenkin sitä mieltä, että tavallisten kaupunkilaisten eli ruohonjuuritason olisi oltava ensisijainen hyödyn saaja.

Kohdistin haastatelluille myös kysymyksen kulttuurivaihdon motivaatiosta ja tavoitteista. Tarjoamani vaihtoehdot perustuivat jälleen haastatteluissa keräämääni aineistoon. Yli puolet vastanneista oli sitä mieltä, että suurin motivaatio kulttuurivaihtoon oli ihmisten välisen vuorovaikutuksen lisääminen. Toiseksi eniten vastauksia sai vaihtoehto ammattilaisten tietotaidon, kokemusten ja ideoiden vaihtamisesta. Verrattuna edelliseen kysymykseen oli tämän kysymyksen tuottama tulos yllätyksellisempi. Ne, jotka edellisessä kysymyksessä olivat valinneet taiteilijat

ensisijaisiksi hyödyn saajiksi, valitsivat tässä kysymyksessä suurimmaksi motivaatioksi ruohonjuuritason kanssakäymisen ammattilaisten vuorovaikutuksen sijaan. Prosentuaalisesti ero oli merkittävä: ensimmäinen vaihtoehto keräsi 58,8 % ja toinen 23,5 % vastauksista. Mielenkiintoisia olivat myös kahden vastaajan kysymykseen jättämät lisäkommentit. Toinen painotti yksittäisten ihmisten keskeistä roolia eikä niinkään strukturoidun, järjestelmällisen kanssakäymisen merkitystä. Toinen kommentoija tietämättä toisen jättämästä kommentista korosti puolestaan rakenteellisen, kansainvälisen ja yritystoimintaa hyödyttävän kanssakäymisen tärkeyttä.

Neljäs kysymykseni keskittyi tulevaisuuteen (Taulukko 5); mihin suuntaan vastaajat näkisivät kahdenvälisen kulttuurivaihdon kulkevan. Yksi vastausvaihtoehdoista oli, ettei kulttuurivaihdolla olisi tulevaisuutta. Lisäsin vaihtoehdon, sillä useat haastateltavat (Eczacibasi, Heinämaa, Korkman ja Spirito) olivat kyseenalaistaneet kulttuurivaihdon rajaamisen kahden maan välille. Valtioiden rajojen yli ulottuva kulttuuritoiminta nähtiin useamman osapuolen, ei vain kahden toimijan välisenä toimintana. Kyselyssä vaihtoehto keräsi vain yhden vastauksen. Poiketen edellisistä kysymyksistä vastaajilla oli tässä kysymyksessä mahdollisuus valita useampia vastausvaihtoehtoja. Yli puolet ennusti kulttuurivaihdon toimivan tulevaisuudessa monipuolisesti yksittäisiin kulttuurin aloihin keskittymisen sijaan. Moni myös ennusti ihmisten välisen ”todellisen” vuorovaikutuksen merkityksen kasvavan digitaalisuuden ja teknologian sijaan. Toiminnan nähtiin kuitenkin olevan koordinoitua ja järjestelmällistä. Samalla kun kulttuurivaihdon nähtiin monipuolistuvan, enemmistö vastaajista valitsi toimintojen toteutuvan verkostojen tai avainhenkilöiden kautta. Enemmistö myös valitsi toiminnan perustuvan arvoihin taloudellisen tuoton sijaan.

Taulukko 5. Kulttuurivaihdon tulevaisuuden luonne kyselyn perusteella (N = 17)

Kahdenvälisen kulttuurivaihdon tulevaisuus?	Vastanneiden määrä	prosenttimäärä
<i>Liiketoimintaan perustuvaa</i>	2	11.8
<i>Arvoihin perustuvaa</i>	5	29.4
<i>Enemmän todellista kanssakäymistä ja vähemmän virtuaalisia kontakteja</i>	8	47.1
<i>Enemmän virtuaalisia kontakteja ja vähemmän todellista kanssakäymistä</i>	1	5.9
<i>Järjestelmällistä ja koordinoitua (verkostot/avainhenkilöt kontakteina)</i>	7	41.2
<i>Hajanaista (useampia toimijoita ja kanavia)</i>	5	29.4
<i>Kohdennettua (valittuihin kulttuurin aloihin)</i>	3	17.6
<i>Monipuolista (useita kulttuurin aloja)</i>	9	52.9
<i>Ei tulevaisuutta</i>	1	5.9

Viimeinen kysymykseni oli kehittämistyöni kannalta jännittävin (Taulukko 6). Listasin kymmenen toimintaideaa, joista pyysin vastaajia valitsemaan heidän mielestään kolme kiinnostavinta ehdotusta. Toimintaideoiden lista syntyi lähtöselvityksessä esiin tulleista tarpeista, haastateltujen toiveista, heidän ehdotuksistaan sekä tämän kehittämistyön aikana tehdystä omasta pohdinnastani. Osa toimintamuodoista hyödyttäisi enemmän taiteilijoita, osa kulttuurikentällä toimivia ammattilaisia laajemmin. Osa vaikutus koskettaisi selkeästi enemmän ruohonjuuritasoa, osa antaisi mahdollisuuden koordinoitulle kulttuurivaihdolle. Vähiten ääniä sai suomalaisen kulttuurifestivaalin järjestäminen Istanbulissa ja taidehankkeiden mentorointiohjelman perustaminen maiden välille. Viisi ääntä seitsemästätoista saivat vuosittain järjestettävät ammattilaisille suunnatut kulttuurialan messut, molemmissa maissa vaikuttava verkostoitunut avainhenkilö sekä Istanbulissa sijaitseva suomalainen kulttuurifoorumi tai jonkinlainen vakituinen osoite. Kuusi ääntä saivat avoimelle yleisölle suunnatut pop-up -tapahtumat ja sisägallerioiden/vapaiden teatteriryhmien/kulttuuriorganisaatioiden muodostaminen Istanbulin ja Suomen välille. Residenssiohjelma keräsi seitsemän ääntä ja kulttuurituottajien vaihto-ohjelmat kahdeksan ääntä. Yhdeksällä äänellä voittajaidea oli eri teemoihin pohjautuvan tapahtumasarjan toteuttaminen yhteistyössä paikallisten toimijoiden kanssa.

Taulukko 6. Toimintaideat (N=17)

Toimintaideat	Vastanneiden määrä	Prosenttimäärä
<i>Teemattisia tapahtumasarjoja yhteistyössä Istanbulilaisten toimijoiden kanssa</i>	9	52.9
<i>Ammattilaisille suunnatut vuosittaiset messut (tuottajille, rahoittajille, verkostoille)</i>	5	29.4
<i>Julkiset pop-up -tapahtumat</i>	6	35.3
<i>Molemmissa maissa vaikuttava hyvin verkostoitunut avainhenkilö</i>	5	29.4
<i>Vakiintunut tila ja toimintamuoto Istanbulissa (ts. kulttuuri-instituuttimalli)</i>	5	29.4
<i>Residenssiohjelmat</i>	7	41.2
<i>Kulttuuriprojektien mentorointiohjelma</i>	3	17.6
<i>Sisargallerioiden/ teatteriryhmien/ kulttuuriorganisaatioiden perustaminen</i>	6	35.3
<i>Vaihto-ohjelmat Kulttuurituottajille</i>	8	47.1
<i>Suomalainen kulttuurifestivaali Istanbulissa</i>	3	17.6

7 Kehittämisehdotukset

Vuonna 2011 julkaistu opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisema *Kulttuurivienti näkyy, uudistaa ja vaikuttaa* -raportti väittää kulttuurin olevan yksi keskeisimmistä kanavista, joilla Suomi voi heijastaa ainutlaatuisuuttaan ja omintakeista ratkaisukykyään maailmalle. Maabrändin vahvistamisen kannalta on olennaista, että luovien toimialojen taloudellista pohjaa vahvistetaan, ja että koko alalle luodaan entistä paremmat mahdollisuudet päästä esiin ulkomailla (Kulttuurivienti näkyy, uudistaa ja vaikuttaa 2011, 18). Kulttuuriviennin ulottuvuuden laajentaminen on raportin yksi päämäärästä. Kehittämistyössäni olen keskitynyt kulttuuriviennin vahvistamiseen Suomesta Turkkiin ja päinvastoin. Kehittämisehdotuksia laatiessani keskityin taiteellisista lähtökohdista lähtevään toimintaan. Kulttuuriviennin ei-kaupallinen muoto oli kehittämistyössäni tekemäni kyselyn pohjalta Istanbulissa lähtökohtaisesti vähäisempää verrattuna liiketoiminnalliseen (Leikola & Leroux, 2006). Olen pitänyt kulttuurikumppanuutta edellytyksenä kestävään kulttuurivientiin.

Kumppanuuden vahvistamiseksi työni tulokset tukevat ajatusta toimintapaikan rajaamisesta tarkkojen toiminta-alueena hyödynnettävien taidealojen määrittelemisen sijaan. Tätä tulosta tukee myös tulevaisuustutkija Halavan ennustus instituuttien syyspäivillä vuonna 2016 kaupunkien aseman noususta valtioiden sijaan. Näen valintani **keskittyä Istanbuliin** oikeana ratkaisuna. Yhteistyön on ensisijaisesti rakennuttava Istanbulissa sijaitsevien kulttuuritoimijoiden kesken. Nämä toimijat eivät edusta vain turkkilaisia vaan koko kaupungin kansainvälistä kulttuurikenttää (ks 6.2.1).

7.1 Asiantuntijoille suunnatut vaihto-ohjelmat

Kyselyssä ehdotetuista toimintamuodoista nousi kolme ideaa ylitse muiden. Näistä yksi oli Istanbulin ja Suomen välillä toimivien **taiteilijaresidenssivaihto-ohjelmien lisääminen**. Residenssitoiminnalla tarkoitetaan taiteilijan pitkäkhön ajanjakson ammattimaista työskentelyä vieraassa asuin-, työ-, tai kulttuuriympäristössä. Residenssitoiminnan piirteisiin kuuluu jokapäiväisestä ympäristöstä irtautuminen uuteen riskialttiiseen tilanteeseen, intensiivinen jakso muiden, usein myös ulkomaalaisten taiteilijoiden kanssa, taiteenalojen vuorovaikutus sekä taiteelliselle työskentelylle sopiva aika, tila ja ilmapiiri. Työskentely paikallisten taiteilijoiden kanssa, opettaminen alueen oppilaitoksissa tai muissa laitoksissa, työpajat, esitykset ja näyttelyt tekevät vierailevan taiteilijan oleskelun näkyväksi. Vastakohtana vastaanottava paikkakunta saa uusia virikkeitä taide- ja kulttuurielämäänsä (Koivunen 2004, 48-49). Koska tavallisten kaupunkilaisten toivottiin tämän kehittämistyön puitteissa hyötyvän eniten kulttuurikumppanuudesta, ehdotan, että muodostettaviin residenssivaihto-ohjelmiin sisällytetään yleisölle avoin, osallistava lopputeos, -esitys tai -näyttely.

Tämän työn tilajaatahona toimivalle Lähi-idän instituutin säätiölle residenssitoiminta on tuttua. Instituutti välitti suomalaisten ja Lähi-idän taidealan toimijoiden välisiä residenssisopimuksia aina alueen levottomuuksien alkamiseen saakka (Suomen Lähi-idän instituutti). Istanbulin kulttuurikenttään heillä ei kuitenkaan ole ollut vakiintunutta suhdetta. Residenssitoiminnan laajentaminen Istanbuliin ja vuosittain useamman taiteilijan osallistumisen mahdollistaminen olisi yksi keino kehittää säätiön ja sitä myöten instituutin toimintaa.

Toinen paljon kannatusta saanut idea oli **kulttuurituottajien vaihto-ohjelman kehittäminen**. Kulttuurituottajat voisivat hyötyä myös residenssitoiminnasta, mutta heille suunnattu vaihto-ohjelma voisi toimintamuodoltaan olla monipuolisempi. Kyselyssä ääniä kerännyttä gallerioiden, teatteriryhmien tai kulttuuriorganisaatioiden sisärsopimusajatusta voisi esimerkiksi soveltaa kulttuurituottajien vaihto-ohjelmaksi. Kulttuurituottajavaihdon avulla niin osaaminen, työtavat kuin sisältökin tulisivat verkostoitumisen ja uusien kontaktien myötä rikastumaan. Sekä residenssitoiminnan lisääminen, että erityisesti kulttuurituottajille suunnattujen vaihto-ohjelmien kehittäminen tukisi vahvasti ammattikentän tietotaidon ja kokemusten vaihtoa istanbulilaisten ja suomalaisten ammattilaisten välillä. Tämäkään toimintamuoto ei ole täysin vieras kulttuuri-instituuteille, sillä hankerahoituksen avulla ne ovat viime vuosina pystyneet toteuttamaan sekä instituuttien johtajien, että kulttuurituottajien vierailukäyntejä toisiin instituutteihin (Ekman 2016).

7.2 Tapahtumasarjat

Enemmistön äänistä kyselyssä kerännyt toimintamuoto oli eri teemojen ympärille rakennettujen **tapahtumien sarja**. Teemakokonaisuuksien avulla kausiohjelman rakentamisen oli kokenut helpommaksi myös Ranskan instituutti (Kaunisto 2016). Sarjoina toteutettavien ja teemojen alle luokiteltujen tapahtumien järjestämiseen ei tarvita omia tiloja, vaan tapahtumat voidaan järjestää yhteistyössä paikallisten toimijoiden kanssa, kuten Tanskan instituutissa toimitaan. Yhteistyö vähentää myös järjestämisestä aiheutuvia kustannuksia. Kertaluontoisten tapahtumien sijaan tapahtumien sarjat mahdollistavat jatkuvuuden, mikä puolestaan tukee näkyvyyden kehittymistä. Paikallisen tahon kanssa yhdessä toteutettu tapahtuma edistää myös orgaanista kumppanuutta. Tapahtumien sarjoja voisi järjestää paikallisen kumppanin kanssa yhden tai useita. Kysyin sekä *Alt Istanbulin* galleriatiloja edustavalta Mari Spiritolta, että *Atölye Istanbulin* Emre Erbireriltä olisivatko he kiinnostuneita rakentamaan kuvaillun kaltaisia sarjatapahtumia. Molemmat toimijat vastasivat myöntävästi ja pyysivät heti konkreettisia ohjelmaehdotuksia. *Atölye Istanbul* innostui asiasta niin, että ehti jo järjestää tiimensä kesken ensimmäisen suunnittelupalaverin tapahtumasarjan rahoittamisväylien löytämiseksi.

Haastatteluissa useasti esiin noussut huoli Turkin poliittisesta epävakauudesta voi jarruttaa myös yksittäisten henkilöiden lähtemistä Suomesta Istanbuliin. Tarvetutkimus kuitenkin osoitti, että asiantuntijavaihto-ohjelmien kautta halukkaita kuitenkin riittäisi.

Hyvin koordinoitu tapahtumien sarja, joka vaatisi taiteilijoilta tai taiteilijaryhmiltä lyhyempää oleskelua Istanbulissa, voisi houkutella poliittisesti epävakaina aikoina Suomesta Istanbuliin lähteviä enemmän. Paikan päällä he olisivat osa turvallista yhteisöä ja tavoittaisivat paikallisen tahon verkostojen kautta yleisönsä. Teemojen vaihtelu antaisi tilaa eri taidealojen toimijoille päästä tutustumaan Istanbuliin. Tämä tukisi yksittäiseen taidemuotoon keskittymisen sijaan monipuolisempaa sisältöä, jonka monet kyselyyni vastanneet näkivät tulevaisuuden kulttuurikumppanuuden muotona. Tapahtumasarjakonsepti poikkeaisi myös perinteisestä festivaalikonseptista, josta haastateltavat eivät niinkään olleet innostuneita. Kulttuurifestivaalien luoma kansainvälisten suhteiden verkosto on kuitenkin tärkeä kulttuuriviennin kanava (Koivunen 2004, 30) ja paikallisille festivaaleille osallistuminen Istanbulissa olisi kannattavaa kyselyni mukaan myös eurooppalaisten instituuttien mielestä (ks 6.1.2). Sen sijaan yhden maan kulttuuriin keskittyvä esimerkiksi viikon pituinen festivaali näyttäytyisi kansallismielisenä, eikä niinkään trendikkäänä. Näin totesi haastattelussaan Suomen Tanskan instituutin toiminnanjohtaja Esa Alanne (Alanne 2016).

Tapahtumasarjaa voisi räätälöidä yhteistyökumppanin toiveita kunnioittaen ja tavoiteltavan kohderyhmän mukaan; esimerkiksi lapsille suunnattuina tapahtumina tai Istanbulin urbaanin kulttuurin tämänhetkisiin trendeihin kuuluvina pop-up -tapahtumia (Oynar 2016).

7.3 Kuka toteuttaa?

Asiantuntijoiden vaihto-ohjelmat ja teemoitetut tapahtumien sarjat. Jokin koordinoiva taho näiden taakse tulisi rakentaa. Taho, joka tuntee Istanbulin kulttuurikentän, toimintaympäristön, Suomen ja Turkin väliset toimintakulttuurien erot sekä mahdollisesti turkin kielen (ks 6.2.1). Taho, jonka vahvuutena on verkostoituminen.

Verkoston kehittäminen ja henkilökohtaisten kontaktien luominen edellyttävät läsnäoloa. Läsnäolo voi kuitenkin toteutua eri muodoissa. Monet haastateltavani olivat sitä mieltä, ettei suomalaisen kulttuurikentän näkyvyyden parantamiseksi vaadita välttämättä seiniä. Kuitenkin esimerkiksi Pariisissa toimivan Ranskan instituutin mallin mukainen kahvilan ja myymälän sisältävä tila voisi toimia hyvin Istanbulissakin. Samaan tapaan toimii Istanbulissa Ranskan kulttuuri-instituutti. Fyysiseen tilaan olisi myös Istanbulissa vierailevien turistien mahdollista astua sisään. Näkyvyys kasvaisi

entisestään, kuten Suomen Ranskan instituutin toiminnanjohtaja Meena Kaunisto toteaa Pariisissa tapahtuneen. Vakituksessa tilassa toimiminen sopisi Istanbulin kulttuurikenttään myös muuten, sillä jokaisella EUNIC:n jäseninstituutilla on oma tilansa kaupungissa, jossa kulttuuritoimijoiden klusteroituminen on yksi tämän hetken trendeistä (Oynar 2016). Oman tilan ylläpitäminen olisi toki taloudellisesti kallis vaihtoehto. Julkisen rahoituksen väheneminen ja Yalcinkayan varoitus yrityssponsoroinnin vähenemistä on hyvä pitää mielessä ja tiedostaa riski tilojen hankkimisessa ainakin toiminnan alkuvaiheessa.

Suhteiden ylläpitämiseen ainoastaan virtuaalisessa maailmassa eivät haastateltavani uskoneet. Luotettava, myös fyysisesti läsnä oleva kontaktihenkilö nähtiin parempana vaihtoehtona. Jeff Hakko puhui kulttuuriattaseasta, Riitta Heinämaa reppuselässä liikkuvasta mobiilihenkilöstä. Ketterä toimija koettiin sopivammaksi kuin virkamies. Kontaktihenkilön päätehtävän toivottiin olevan ensisijaisesti suhteiden luominen sekä kuten Korkman toivoi, Istanbulin ja Suomen kulttuurikenttien toimijoiden yhteen tuominen ja ”matchaaminen”. Esimerkiksi Turkin viime vuosien merkittävimmät kulttuurin vientituotteet, TV:n saippuasarjatuotannot voisivat hyötyä Suomesta kuvauspaikkana. Tämä sopisi suoraan myös vuoden 2025 kulttuuristrategialuonnoksen linjoihin (Pirnes 2016, 10). Turkkiilaisten TV-sarjojen viennin vuosittainen tuotto on vuonna 2016 ylittänyt 200 miljoonaa dollaria. Tämä tekee Turkista Yhdysvaltojen jälkeen toiseksi suurimman TV-sarjojen tuottajamaan (Daily News Hurriyet, 2016).

Suomalaisen kulttuurikentän näkyvyyden kasvattamiseksi Turkissa olisi siis syytä investoida yllämainitut ominaisuudet omaavaan henkilöstöön.” ”Henkilökohtaiset kontaktit ja niiden kautta muodostuva kansainvälinen verkosto ovat taiteen kansainvälistymisen ja viennin kannalta lähes yhtä tärkeitä kuin taideteosten ja –esitysten korkea laatu”. Tämä oli vuosina 2009-2011 toteutetun TAIVEX –vientivalmennusohjelman yksi loppupäätelmistä (Kulttuurivienti näkyy, uudistaa ja vaikuttaa 2011, 28). Kuvaillun kaltaisen verkoston perustajataho voisi syntyä Vaskunlahden ja Nousiaisen mainitsemasta istanbulilaisesta Suomen ystävien joukosta (Nousiainen 2016; Vaskunlahti 2016) tai toimintansa laajentamista suunnittelemasta Suomen Lähi-idän instituutista, jolle Turkki alueena jo nykyisinkin kuuluu.

8 Pohdinta

Kehittämistyössäni pohdin, onko Istanbulin kulttuurikentällä tarvetta kasvattaa suomalaisen kulttuurin näkyvyyttä, jotta Suomen kulttuurivienti Turkkiin lisääntyisi ja maiden välinen kulttuurikumppanuus vahvistuisi. Kulttuuriviennin rajasin kehittämistyössäni koskettamaan taiteellisista lähtökohdista lähteviä toimintoja. Työni tavoitteena oli saada luotua konkreettisia ehdotuksia ei-kaupallisen kulttuuriviennin toimintamallin muodostamiseksi.

Käynnistääkseni taustatutkimuksen lähestyin tutkimuskohdettani tapaustutkimuksen avulla, mikä mahdollisti aineiston hankinnan monin eri tavoin. Haastattelin aluksi kuuttatoista henkilöä, jotka kaikki toimivat Suomen ja/tai Turkin kulttuurikentällä ja joilla kaikilla oli vankkaa kokemusta kahden maan välisestä kulttuurivaihdosta. Haastattelujen avulla keräsin henkilökohtaisten havaintojeni tueksi tietoa, kuinka maiden välinen kulttuurikumppanuus on edennyt tähän päivään mennessä, minkälaisia haasteita suomalaiset toimijat ovat kohdanneet toimiessaan Turkin kulttuurikentällä, minkälaisia tarpeita he ovat havainneet kumppanuuden vahvistamiseksi olevan ja millaisia ideoita tilanteen edistämiseksi he ovat matkan varrelta löytäneet. Lisäksi tutustuin Suomen kulttuuri-instituuttien toimintaan, sillä instituutit edustavat Suomen kulttuuriviennin pysyviä toimijoita kohdemaassaan. Näistä Ranskan ja Tanskan kulttuuri-instituutit valitsin benchmarking-kohteiksi, sillä toisistaan eroavat instituutit antoivat kaksi toisistaan eroavaa näkökulmaa uuden toimintamallin hahmottamiseksi. Päätin keskittyä näkyvyyden lisäämiseen juuri Istanbulissa, sillä lähes 20 miljoonan asukkaan Istanbul on maan kulttuuripääkaupunki ja huomattavasti kansainvälisempi ja monikulttuurisempi kuin Turkin varsinainen pääkaupunki Ankara. Tästä syystä pidin olennaisena tutustua myös Istanbulissa toimiviin muihin eurooppalaisiin kulttuuri-instituutteihin. Toteutin niille suunnatun kyselyn, jonka avulla pyrin selvittämään niiden toiminta-alueita ja -ympäristöjä. Lähetin kysymykseni kahdeksalle kulttuuri-instituutille ja sain vastauksen neljältä.

Kehittämistyöni loppuvaiheessa toteutin toisen kyselyn. Tämän kyselyn tarkoituksena oli saada vertailukohtaa haastatteluista kerätylle aineistolle, tarkentaa keskusteluissa usein toistuneita aiheita sekä testata kehittämistyön kuluessa nousseita toimintamalli-ideoita. Kyselyn lähetin kaikille haastatelluille sekä neljälletoista henkilökohtaiseen verkostooni kuuluvalla kulttuurikentän edustajalle. Kaikkiaan kolmestakymmenestä kontaktista sain vastauksen seitsemältätoista.

Kehittämistyöni vahvisti tarpeen Suomen kulttuurikentän näkyvyyden lisäämiseksi Istanbulissa. Työni lähtökohtana toiminut lause: ”Suomi loistaa poissaolollaan”, osoittautui monen muunkin toimijan havainnoksi. Jo ennestään turkkilaisen kontaktin omaavat suomalaiset kulttuuriviennin edustajat kokivat toimintakulttuurin, toimintaympäristön, rahoituksen ja toimintakentän laajuuden tuottavan erityisiä haasteita. Pysyvän kulttuurikumppanuuden luomiseksi he kokivat välttämättömäksi Suomen läsnä olemisen Istanbulissa. Kehittämistyöni tuloksena ehdotankin asiantuntijoiden vaihto-ohjelmien lisäämistä; taiteilijoiden residenssi-ohjelmien sekä kulttuurituottajille suunnattujen vaihto-ohjelmien kehittämistä.

Erityisesti verkostojen laajentaminen ja uusien kontaktien luominen koettiin ehdottomiksi kehityskohteiksi. Eri vaiheissa työtäni varten haastateltujen yhteinen ehdotus oli Istanbulissa pysyvästi toimivan Suomen kulttuurikentän edustajan tai edustajiston perustaminen. Tämän tahon toivottiin toimivan ketterästi ja tuntevan sekä Suomen että Istanbulin kulttuurikenttää ja toimintakulttuureja, puhuvan sekä suomea että turkkia ja omaavan laajan verkoston. Tahon ei perinteisen instituuttimallin mukaisesti välttämättä nähty tarpeelliseksi toimia omassa fyysisessä toimistossaan tai kulttuurikeskuksessaan vaan korostettiin tahon sillanrakentajan rooliaan. Toivon tällaisen tahon perustamisaloitteen tulevan kehittämistyöni tilaajalta Suomen Lähi-idän instituutin säätiöltä, joka on tunnetun Levantissa toimivan tiedeinstituutin taustataho Suomessa. Toivon tämän kehittämistyön toimivan alustavana kartoituksena mahdollisen tahon perustamiselle ja ehdotan kartoituksen etenevän seuraavaksi selvittääksemme Istanbulissa sijaitsevien Suomen ystävien kiinnostusta toimia taustatahona edustustolle Istanbulissa. Uusi taho voisi kenties liittyä uutena jäsenenä Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituuttien verkostoon, johon tällä hetkellä kuuluu seitsemäntoista hyvin erilaista instituuttia. Löytyisikö verkostosta tilaa uudelle toimijalle kulttuuri-instituuttien murrosaikana?

Suomen kulttuurikentän näkyvyyttä voisi edistää myös kehittämistyössäni syntyneen toisen toimintamallin avulla. Temaattiset tapahtumien sarjat vahvistaisivat suomalaisen taidetoiminnan läsnäoloa Istanbulissa. Tapahtumasarjojen järjestämistä voisi ensin kokeilla projektiluontoisesti. Kehittämistyötä tehdessäni sain tutustua arvostettuihin istanbulilaisiin kulttuuriorganisaatioihin, joista *Atölye Istanbul* olisi lähes välittömästi valmis toteuttamaan ensimmäisen kokeilutapahtuman (Erbirer 2017).

Pysyvän tahon perustaminen ja/tai alkuvaiheessa projektinomaisesti toteutettu tapahtumien sarja lisäisi Suomen ja suomalaisen taiteen ja kulttuurin tunnettavuutta Istanbulissa, edistäisi kansainvälistymistä ja kulttuurien välistä vuoropuhelua, vahvistaisi toimijoiden verkostoitumista ja osaamista sekä nostaisi Suomen kilpailukykyä. Tavoitteet istuisivat myös opetus- ja kulttuuriministeriön antamiin linjauksiin.

Vuoden 2016 Turkin poliittiset käänteet vaikuttivat kehittämistyöni aikatauluun. Tästä johtuen en päässyt matkustamaan Istanbuliin tutustumaan ”Suomen ystäviin” enkä kartoittamaan siellä jo toimivien paikallisten ja eurooppalaisten kulttuuritahojen yhteistyömuotoja. Myös suunnitelmani kasvokkain tapahtuvasta aivoriihityöskentelystä jäi toteutumatta. Moni muukin mielenkiintoinen näkökulma jäi kehittämistyöni puitteissa käsittelemättä. Jouduin jättämään tutkimukseni ulkopuolelle muun muassa rahoitusmahdollisuuksien kartoittamisen, sillä se olisi vaatinut huomattavasti syvempää käsittelyä ja voisi toimia jo itsessään opinnäytetyön aiheena. Koska Suomen ja Turkin kulttuurikumppanuutta ei ole aiemmin tutkittu ylemmällä ammattikorkeakoulutasolla, vei tarpeiden selvittäminen myös enemmän aikaa kuin olin suunnitellut. Olisi mielenkiintoista tutkia tulevaisuudessa miten eri kohderyhmien vuorovaikutusta voisi vahvistaa tämänkaltaisen kulttuurikumppanuuden myötä. Esimerkiksi kuinka lastenkulttuuritapahtumat edistäisivät kanssakäymistä?

Tulevaisuutta ajatellen pidän virtuaalisen maailman avaamia mahdollisuuksia kulttuuriviennin ja -kumppanuuden näkökulmasta äärimmäisen mielenkiintoisina. Tämän kehittämistyön tuloksena totesin läsnäolon olevan ehdoton edellytys kumppanuuden muodostumiseksi, mutta voisiko virtuaalinen läsnäolo keventää varsinaista kulttuuritapahtumavientiä? Kulttuurin tuottajien ja samalla Suomen kulttuuri-instituuttien uskonkin pohtivan virtuaalimaailman ja 3D-teknologian mahdollisuuksia lähitulevaisuudessa entistä enemmän.

Elämme kaikin puolin jännittäviä aikoja. Maailmanpolitiikka, kulutuskulttuuri ja kulttuurikenttä elävät kaikki murrosvaihetta. Yksi asia kuitenkin pysyy muuttumattomana; kumppanuutta ei synny ilman läsnäoloa, jatkuvuudesta puhumattakaan.

Lähteet

Haastattelut

Alanne, Esa, 8.8.2016 Skype-yhteys, Suomen Tanskan instituutin toiminnanjohtaja

Eczacibasi, Bulent, 29.12.2016 sähköpostiyhteys, Istanbulin kulttuuri- ja taidesäätiö IKSV:n puheenjohtaja

Ekman, Tove, 29.6.2016 Helsinki, Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituutit ry:n toiminnanjohtaja

Erbirer, Emre, 6.12.2016, 4.1.2017 Skype-yhteys, Atölye Istanbulin viestintäjohtaja

Fritze, Mikko, 26.8.2016 Helsinki, Suomen Goethe-instituutin johtaja

Hakko, Jeff, 24.1.2017 puhelinyhteys, Suomen Istanbulin kunniapäällikönsuli

Heinämaa, Riitta, 5.7.2016 Helsinki, Helsinki International Artist Programme HIAP:n puheenjohtaja

Kaunisto, Meena, 22.6.2016 Skype-yhteys, Suomen Ranskan instituutin toiminnanjohtaja

Korkman, Kari, 19.8.2016 Helsinki, Helsinki Design Weekin perustaja

Nousiainen, Mervi, 29.8.2016 Helsinki, entinen Suomen Ankaran suurlähetystön kulttuurisihteeri

Oynar, Hande, 18.8.2016 Skype-yhteys, taidetoimittaja, kuraattori

Serenius, Maria, 16.6.2016 Helsinki, Suomen Turkin suurlähettiläs 2004-2008

Spirito, Mari, 28.11.2016 sähköpostiyhteys, Protocineman perustaja

Takala, Pilvi, 29.12.2016 Facebook-yhteys, kuvataiteilija

Vaskunlahti, Nina, 18.8.2016 Helsinki, Suomen Turkin suurlähettiläs 2012-2016

Yalcinkaya, Dogan, 27.12.2016 sähköpostiyhteys, Metsä Groupin Lähi-idän varapresidentti

Seminaarit

Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituuttien syyspäivät, 4.10.2016 Tallinna

Julkaisut

Acil eylem 23.11.2016. <http://acileylem.org.tr/eylem/yuezerce-sivil-toplum-oerquetue-daimi-olarak-kapatildi> (15.3.2017)

Alt Bomonti. http://altbomonti.org/about/index_en.html (15.3.2017)

Atölye Istanbul. <http://www.atolye.io/en/about> (15.3.2017)

Aycicek, Jenni 2012. Palvelua kiitos! : Palvelun laadun vertailua hotelli- ja ravintola-alalla Suomessa ja Turkissa. Savonia-ammattikorkeakoulu. Saatavilla: <http://www.theseus.fi/handle/10024/40143>

Azeem, Heini 2016. Terrorismin ja sen uhan vaikutus matkailijaan. Karelia-ammattikorkeakoulu. Saatavilla: <http://www.theseus.fi/handle/10024/115984>

Bianet.org. <http://bianet.org/english/human-rights/183432-4-811-academics-from-112-universities-discharged-by-5-statutory-decess> (15.3.2017)

Daily News Hurriyet 27.12.2016. Turkey targets 2bln from TV series. Saatavilla: <http://www.hurriyetdailynews.com/turkey-targets-2-bln-from-tv-series.aspx?pageID=238&nID=107749&NewsCatID=381> (19.3.2017)

Ekman, T. Savunen, L 2016. Suomalaisen kulttuurin sydän sykkii vahvasti, Kauppalehdessä 5.12.2016. Saatavilla: <http://app.kauppalehti.fi/uutiset/suomalaisen-kulttuurin-sydän-sykkii-vahvasti/2hXAF2ea/uusimmat>

Eriksson, P. Koistinen, K. 2014. Monenlainen tapaustutkimus. Helsinki:

Kuluttajatutkimuskeskus. Saatavilla:

https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/153032/Tutkimuksia%20ja%20selvityksi%C3%A4%2011%202014%20Monenlainen%20tapaustutkimus_Eriksson_Koistinen.pdf?sequence=1

EUNIC Turkey. <http://turkey.eunic-online.eu/?q=eunic-cluster-members> (27.11.2016)

Finlandiya Buyukelcili. www.finland.org.tr (27.11.2016)

Florida, Richard 2008. Who's your city? New York: Basic Books.

Frame. <https://frame-finland.fi> (15.3.2017)

Hagström, Malin 2013. Onko loma-asunto ulkomailla houkutteleva sijoitus? :
kohdemaana Turkki. Turun ammattikorkeakoulu. Saatavilla:
<http://www.theseus.fi/handle/10024/53955>

HIAP - Helsinki international artist programme. www.hiap.fi (10.7.2016)

Hiltunen, Elina 2012. Matkaopas tulevaisuuteen. Helsinki: Talentum.

Hirsjärvi, S. Remes, P. Sajavaara, P. 2000. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Huitu, Riikka 2012. Miten kulttuurista tuli vientituote? Policy-analyttinen
tapaustutkimus kulttuurivientihankkeesta. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Index on censorship. Turkey: Art in troubled times, Asena Gunay.

<https://www.indexoncensorship.org/2016/10/turkey-art-troubled-times> (15.3.2017)

Kainulainen, Kimmo 2012. Luovat alat ja Venäjä-yhteistyö – näköaloja Itä-Suomesta.
Mikkeli: Mikkelin Ammattikorkeakoulu Oy.

Karadas, Julia 2016. Markkinointivideo Turkista. Kajaanin ammattikorkeakoulu.
Saatavilla: <http://www.theseus.fi/handle/10024/113227>

Koivunen, Hannele 2004. Onko kulttuurilla vientiä? Opetusministeriön, ulkoasiain ministeriön ja kauppa- ja teollisuusministeriön Kulttuurivienti-hanke. Selvitysmiehen raportti. Helsinki: Opetusministeriön julkaisuja 2004:22.

Kolme puheenvuoroa luovuuden edistämisestä. Luovuusstrategian osatyöryhmien raportit. Helsinki: Opetusministeriön julkaisuja 2005:35. Saatavilla:

http://www.luovasuomi.fi/www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2005/liitteet/opm_300_opm35.pdf

Kontkanen, R. Saukkonen, P. Mitchell, R. 2012. Vientiä, vaihtoa, vaikuttavuutta. Selvitys kulttuuri- ja tiedeinstituuttien merkityksestä Suomelle. Helsinki: Cuporen verkkojulkaisuja 12/2012. Saatavilla:

<http://www.cupore.fi/images/tiedostot/2012/kulttiedinstitutvaikutusv5.pdf>

Koski, Mika 2016. Kulttuuriviennin mahdollisuudet kohdemaana Venäjä: Case Suomen Pietarin instituutti. Vaasan ammattikorkeakoulu. Saatavilla:

<http://www.theseus.fi/handle/10024/113431>

Koskio, Sara 2014. Monikulttuurisen työyhteisön sisäinen viestintä ravintola-alalla.

Laurea-ammattikorkeakoulu. Saatavilla: <http://www.theseus.fi/handle/10024/71143>

Kulttuuriviennin ja kulttuurin matkailullisen tuotteistamisen avustukset 2017, Opetus- ja kulttuuriministeriö.

http://80.248.162.139/OPM/Kulttuuri/kulttuuripolitiikka/avustukset/kulttuurivienti_ ja_kulttuurin_matkailullinen_tuotteistaminen?lang=fi (15.3.2017)

Kulttuurivienti näkyy, uudistaa ja vaikuttaa. Suomen kulttuuriviennin kehittämisohjelman 2007-2011 loppuraportti. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2011:20.

Saatavilla:

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75384/OKM20.pdf?sequence=1>

Leikola, Markus, Leroux, Päivikki 2006. Kulttuuriviennin liiketoimintamallit. Delicate Services Oy, Tekes. Kauppa- ja teollisuusministeriö, Opetusministeriö ja Ulkoministeriö. Saatavilla:

https://www.tekes.fi/globalassets/julkaisut/kulttuuriviennin_liiketoimintamallit.pdf

Mika Waltari – seura. <http://www.mikawaltariseura.fi/mwaltari.html> (24.10.2016)

MiklagardArts Oy. <http://www.miklagardarts.com> (8.3.2017)

Ojasalo, K. Moilanen, T. Ritalahti, J. 2010. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Onko kulttuurilla vientiä? ON! Esitys Suomen kulttuuriviennin kehittämisohjelmaksi 2007-2011. Helsinki: Opetusministeriön julkaisuja 2007:9. Saatavilla:

http://ses.fi/fileadmin/dokumentit/Kulttuuriviennin_kehittamisohjelma_2007-2011.pdf

Perttu, Jukka 2016. Ulkoministeriö päivitti ohjeitaan Turkkiin matkustaville: matkoja ei tarvitse perua, mutta varovaisuus tarpeen. Helsingin Sanomat. 12.1.2016. Saatavilla:

<http://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000002879548.html>

Pirnes, Esa 2016. Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategia 2025.

Lausuntoversio 16.8.2016. Helsinki. Saatavilla:

file:///C:/Users/TM/Downloads/20170315_Opetus-%20ja%20kulttuuriministeri%C3%B6n%20kulttuuripolitiikan%20strategia%202025.pdf

Platform for independent journalism. <http://bianet.org/english/human-rights/183432-4-811-academics-from-112-universities-discharged-by-5-statutory-decess> (15.3.2017)

Protocinema Istanbul. <http://www.protocinema.org/about/?lang=en> (15.3.2017)

Ranne, Paula 2008. Kulttuurin uudet markkinat: Kulttuurivienti-käsitteen ja kulttuuriviennin edellytysten tarkastelua teorian ja empiirisen aineiston valossa. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Rantanen, Sandra 2014. Kulttuurivienti murroksessa: Alan uudet ansaintalogiikat – case Suomen Pariisin instituutti. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Saatavilla:

<http://www.theseus.fi/handle/10024/83323>

Somer, Murat 2016. Understanding Turkey's democratic breakdown: old vs. new and indigenous vs. global authoritarianism, Southeast European and Black Sea Studies, 16:4, 481-503.

Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituutit ry. <http://instituutit.fi> (30.6.2016)

Suomen kulttuuri-instituuttien toiminta-avustukset 2017, Opetus- ja kulttuuriministeriö.
http://minedu.fi/avustukset/avustus/-/asset_publisher/kansainvalinen-yhteistyö-ja-kulttuurien-valinen-vuoropuhelu-suomen-kulttuuri-instituuttien-toiminta-avutustukset
 (15.3.2017)

Suomen Lähi-idän instituutti. <http://www.fime.fi/kulttuuri/residenssit/> (15.3.2017)

Suomen suurlähetystö, Ankara 2014. 90 vuotta ystävyyttä, Suomi-Turkki diplomaattisuhteiden historia (alkuperäinen nimi teokselle 90 Yillik Dostluk Finlandiya-Turkiye diplomatik iliskilerin tarihcesi). Ankara: Suomen suurlähetystö.

Sözcü 1.1.2017. Son dönemde Türkiye’de düzenlenen terör saldırıları.
<http://www.sozcu.com.tr/2017/gundem/son-donemde-turkiyede-duzenlenen-teror-saldirilari-1526510>

Tandem for Culture. www.tandemforculture.org (10.7.2016)

Team Finland. www.team.finland.fi (21.10.2016)

Valaskivi, Katja 2014. Brändikansakunnan kulttuuri. Teoksessa M. Lehtonen, K. Valaskivi, H. Kuusela, H. Tehtävä Kulttuurille. Tampere: Vastapaino, 195-222.

Yunus Emre –kulttuuri-instituutit. <http://www.yee.org.tr> (9.3.2017)

Liite 1. Haastattelujen runko

- 1) Mitä tahoa edustat? Miten edustamasi taho toimii kulttuurikentällä? Kerro vähän lisää.
- 2) Miten edistät kulttuurivientiä?
- 3) Mitä maiden välinen hyvä kulttuuri-yhteistyö tarkoittaa sinulle?
- 4) Mihin suuntaan maiden välinen kulttuuri- / luova- yhteistyö on menossa?
- 5) Mitkä ovat tämän hetken trendit kulttuurikentällä / kulttuuriviennillä / kulttuuriyhteistyöllä?
- 6) Ketä maiden välinen kulttuuriyhteistyö palvelee?
- 7) Oletko tehnyt yhteistyötä turkkilaisten (tai suomalaisten) kulttuurikentän toimijoiden kanssa?
- 8) Miten olet yhteistyötahon löytänyt (Suomesta / Turkista) ?
- 9) Minkä muotoinen yhteistyö on syntynyt? (kertatapahtuma jommassa kummassa maassa / jatkuva yhteistyö / verkostointi / tiedon vaihto / muu?)
- 10) Mikä oli haasteellista? Mitä suomalaiset luovan alan edustajat kokevat Turkissa haasteena?
- 11) Olisiko joku palvelu voinut auttaa yhteistyön paremmin onnistumiselle?
- 12) Onko suurlähetyksellä ollut mitään roolia kyseisessä yhteistyössä?
- 13) Onko suomen kulttuurikenttä läsnä Istanbulissa? Onko syytä vahvistaa näkyvyyttä? Miten suomen kulttuurikentän näkyvyyttä voi Istanbulissa vahvistaa?
- 14) Ovatko Istanbulin kulttuurikentän toimijat kiinnostuneita suomalaisesta kulttuurista?
- 15) Mitä kiinnostaa suomalaisessa / turkkilaisessa kulttuurissa?
- 14) Millaiselle kulttuuritoimijalle on mielestäsi tarvetta kehittääkseen kulttuuriyhteistyötä Turkin ja Suomen välillä?
- 15) Miten Turkin poliittinen tilanne vaikuttaa kulttuurikenttää?

Liite 2. Kysely 1.

Survey for foreign cultural institutes & centers functioning in Istanbul (5.8.2016)

Purpose of this survey is to map the characteristics of the cultural centers (mainly EUNIC members) functioning in Istanbul. Regarding the latest developments in Turkey a few questions have been added on the general atmosphere of working conditions and it would be much appreciated if you could answer those as well. The results of the survey will be used for a master's thesis on cultural production; on Finnish and Turkish bilateral-cultural relations. The conductor of the survey is a student of Metropolia University of Applied Sciences in Helsinki, Finland and has no institutional affiliation in Turkey.

Name of the institution *

What year the institution was established in Istanbul? *

Are you the official representative of your country? *

- ☐ YES
- ☐ NO

How many people are working in the institution?

- ☐ 1-5
- ☐ 5-10
- ☐ 10 +

Presence in Turkey

In which other Turkish cities do you have cultural attaches/representatives? (leave blank if you do not have any)

In which Turkish cities have you organized or attended events in the past 3 years?

Can you name 3 to 5 local partners you work closely with?

Facilities and services

What facilities do you offer at your institution? *

- ☐ Library
- ☐ Gallery
- ☐ Meeting / class room
- ☐ Auditorium / concert hall
- ☐ Cafe
- ☐ Office rooms to rent
- ☐ Residence
- ☐ Nothing, it's just our working space
- ☐ Other:

What activities do you conduct? *

- ☐ Offer language courses
- ☐ Organize expert seminars
- ☐ Organize exchange programs (for students and/or professionals)
- ☐ Research
- ☐ Provide information about education in home-country
- ☐ Provide tourist information
- ☐ Children's activities
- ☐ Host exhibitions
- ☐ Bring musicians / theatre plays / dance performances from home-country
- ☐ Participate in local cultural festivals
- ☐ Organize your own cultural festival in Istanbul
- ☐ Coordinate cultural projects
- ☐ Cooperate with local civil society / third sector
- ☐ Cooperate with local business
- ☐ Sponsor local cultural events
- ☐ Other:

What fields do you focus on? *

- ☐ Literature
- ☐ Music
- ☐ Performing arts
- ☐ Visual arts
- ☐ Participatory arts
- ☐ Design
- ☐ Creative industries
- ☐ Education
- ☐ Civil society
- ☐ Children
- ☐ Research
- ☐ Innovation
- ☐ Game industry
- ☐ Tourism
- ☐ Other:

Image

Which statement below is closer to your institution's mission? *

- ☒ We present and represent our culture in Turkey
- ☐ We are a cultural bridge between our country and Turkey
- ☐ We are a popular cultural centre in Istanbul
- ☐ We are the first place to visit in Istanbul if you want to travel/work/invest in our home country
- ☐ Other:

Do you consider your institution a walk-in-friendly place? *

- ☐ YES

☐ NO

Do you consider your institution innovative? *

☒ YES

☐ NO

Sustainability

How much (do you think) the current state of emergency will effect your upcoming activities in near future?

1 2 3 4 5

Not that much ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Extensively

Are you concerned for your institution's future due to political and/or economical developments in Turkey?

1 2 3 4 5

Not so much ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ I am extremely concerned

Do you feel safe working at the institution in Istanbul?

1 2 3 4 5

NO ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ YES, I DO

Liite 3. Kysely 2.

Follow up questionnaire on strengthening cultural relations (24.2.2017)

You are receiving this questionnaire because i have interviewed you for my thesis on cultural production studies. After having conducted my interviews and analysed them, last but not the least, i kindly ask you to spare few minutes to fill this questionnaire which will help me wrapping up the thesis.

There are five multiple option questions only, so i guarantee you that filling the questionnaire will not take more than 5 minutes. I'd appreciate it very much if you could send me the responses at the latest by Tuesday evening 28.2.

If you'd like to share any further insight on my subject matter or share some crazy ideas feel free to jot them down on the last section.

Your name, title and country of residence *

Who in your opinion should benefit from cultural co-operation between two countries the most? *

- ☐ Businessmen
- ☐ Politicians
- ☐ General public / grassroots
- ☐ Artists
- ☐ Academia / students
- ☐ Tourists
- ☒ Other:

What in your opinion should be the motivating factor behind cultural co-operation between two countries? *

- ☐ Supporting business
- ☐ Raising countrie's profile & image at all levels
- ☐ Increasing interaction at grassroots level
- ☐ Maintaining peaceful relations

- ☐ Exchanging professional information / experience / ideas
- ☒ Other:

Do you want to elaborate on your answer?

Where do you see the future of cultural co-operation between two countries is heading? *

- ☐ More business oriented
- ☐ More value oriented
- ☐ More human-interaction and less technical
- ☐ More technical and less human-interaction
- ☐ More organized (networks, key players as first contact)
- ☐ More scattered (many actors in field/different channels)
- ☐ More focused (in certain fields)
- ☐ More diverse (variety of fields)
- ☐ No future

Do you want to elaborate on your answer?

Which of the three do you think is least practiced from Finland to Istanbul? *

- ☐ Non-commercial, artistic events/projects (like exhibitions, performances, etc)
- ☐ Not business oriented, economically profitable events/projects (like big production concerts)
- ☐ Business oriented, economically very profitable operations/activities (like creative industries' export)
- ☒ I can not really say

Which three ideas excite you the most? (in terms of establishing a Finnish presence in Istanbul and/or strengthening cultural relations) *

- ☐ Themed event series in co-operation with local partners (in Istanbul)
- ☐ Annual fairs directed at professionals (producers, funders, networks, media)
- ☐ Pop-up events directed at general public (in Istanbul)

- ☐ A solid point of contact - well connected in Istanbul and Finland
- ☐ A solid address in Istanbul (Finnish cultural base)
- ☐ Resident programs
- ☐ Art-project mentoring programs
- ☐ Establishing sister galleries/cultural hubs/theatre groups, etc. between two countries
- ☐ Cultural producer exchange programs
- ☐ Finnish cultural festival in Istanbul
- ☐ Other:

Anything else you want to share or any other ideas?

**Liite 4. Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituuttien syyspäivät. Tallinna
4.10.2016. Ohjelma.**

**SUOMEN KULTTUURI- JA TIEDEINSTITUUTTIENTEN
SYYSPÄIVÄT.** Tallinna 4.10.2016

Tiistai 4.10.

- 12.00 BUFFET-LOUNAS, ravintola *Wiegand, hotelli Ilmarine, Põhja puistee 21b*
- 14.00 **SEMINAARI.** *Kulttuurikatel, Põhja puistee 27a*
Moderaattori: **Anu Laitila**, Viron-instituutin johtaja.
Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituutit ry:n tervehdys: **Anneli Temmes**, hallituksen varapuheenjohtaja
Valtiovallan tervehdys: **Tuomo Puumala**, eduskunnan sivistysvaliokunnan puheenjohtaja
- 14.15 MURROSAJAN KULTTUURITYÖ. **Ilkka Halava**, tulevaisuustutkija.
Ilkka Halava on yksi Suomen käytetyimmistä puhujista ja neuvonantajista. Sosiokulttuurisen muutoksen osaajana hän on ollut mukana lukemattomissa kehityshankkeissa yli 25 vuoden ajan.
- 15.15 TAUKO
- 15.30 MAAILMA MUUTTUU, MITEN INSTITUUTIT VASTAAVAT? Instituuttijohtajien paneeli. Osallistujat: **Anders Eriksson**, Tukholman-instituutti, **Kaarina Gould**, New Yorkin kulttuuri-instituutti, **Tuomas Heikkilä**, Rooman-instituutti, **Laura Hirvi**, Saksan-instituutti, **Kauko Laitinen**, Japanin-instituutti, **Auli Leskinen**, Madridin-instituutti.
Moderaattorit **Anna Laine**, Viron-instituutin ohjelmapäällikkö & **Ville Blåfield**, toimittaja.
- 16.30 ONNELLISEN KANAN TARINA. **Raul Rebane**, toimittaja, viestinnän asiantuntija.
Miten tullaan maailman parhaaksi ja miten kana siihen liittyy? Olympiavoittaja Gerd Kanterin valmennustiimiä yli 10 vuotta johtanut Rebane kertoo, miten menestys rakennetaan.
- 17.00-19.00 **SUOMEN VIRON-INSTITUUTIN 25-VUOTISJUHLA.**
Tervehdyspuhe: **Pirkko Nuolijärvi**, Viron-instituutin säätiön puheenjohtaja.
Jäkälää ja heinäsiirkoja: pitkään Pietarin pääkonsulaatissa työskennellyt kokki **Jyrki Tsutsunen** tarjoaa suupaloja, joissa maistuu suomalainen luonto.
- 19.30-22.00 Jatkot Suomen Viron-instituutissa, *Harju 1*